

Suzbijanje korupcije u pomorstvu

Čandrlić, David

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Maritime Studies, Rijeka / Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:187:214123>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet
University of Rijeka, Faculty of Maritime Studies

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Maritime Studies - FMSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET

DAVID ČANDRLIĆ

SUZBIJANJE KORUPCIJE U POMORSTVU

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

POMORSKI FAKULTET

SUZBIJANJE KORUPCIJE U POMORSTVU

**COMBATING CORRUPTION IN THE MARITIME
INDUSTRY**

DIPLOMSKI RAD

MASTER'S THESIS

Kolegij: Međunarodno pomorsko poslovanje

Mentor: doc. dr. sc. Jakov Karmelić

Student: David Čandrić

Studijski smjer: Nautika i tehnologija pomorskog prometa

JMBAG: 0112079081

Rijeka, rujan 2024.

Student: David Čandrić

Studijski program: Nautika i tehnologija pomorskog prometa

JMBAG: 0112079081

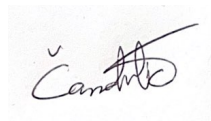
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad s naslovom
_SUZBIJANJE KORUPCIJE U POMORSTVU_____

izradio samostalno pod mentorstvom _____ doc. dr. sc. Jakov Karmelić _____

U radu sam primijenio metodologiju izrade stručnog/znanstvenog rada i koristio literaturu koja je navedena na kraju diplomskog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo u diplomskom radu na uobičajen, standardan način citirao sam i povezao s fusnotama i korištenim bibliografskim jedinicama, te nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Rad je pisan u duhu hrvatskoga jezika.

Student

(potpis)

David Čandrić

Student: David Čandrić

Studijski program: Nautika i tehnologija pomorskog prometa

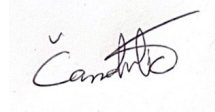
JMBAG: 0112079081

IZJAVA STUDENTA – AUTORA
O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da kao student – autor diplomskog rada dozvoljavam Pomorskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Pomorskog fakulteta.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Pomorskog fakulteta, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog ograničenja mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>

Student – autor – David Čandrić

(potpis)

SAŽETAK

Korupcija u pomorstvu je složeni problem koji zahtijeva sustavan pristup u nalaženju rješenja za njezino suzbijanje. Ona u pomorstvu predstavlja društveno, financijsko i ekološko opterećenje za zajednicu. Pojavnosti korupcije u pomorstvu iziskuju napore javnog i privatnog sektora kako bi se pokušala obuzdati. U radu se analizira sam pojam korupcije i kako se dijeli. Opisuje se pravna regulativa koja nastoji spriječiti mogućnost pojave koruptivnih radnji kao i glavne svjetske organizacije koje sudjeluju u suzbijanju korupcije. Analizira se pomorska antikorupcijska mreža i poznati svjetski projekti koje je uspostavila kao dio kolektivne akcije koja se provodi u državama diljem svijeta. Nadalje, analizirani su alati koji se koriste pri prevenciji i pokušaju suzbijanja korupcije, te su opisani načini na koje se prikupljaju podaci, mjere razine korupcije kao brojčane vrijednosti i dodjeljuje razina mogućnosti susretanja s koruptivnim radnjama u svim državama svijeta.

Ključne riječi: Integritet, korupcija, podizanje svijesti, pomorska antikorupcijska mreža, utjecaj korupcije.

SUMMARY

Maritime corruption is a problem that requires a complex approach to find its solution. Maritime corruption represents a social, financial and environmental burden on the community. Corruption today is a very widespread and well-known concept in the maritime industry, which requires the efforts of both the public and private sector to try and eliminate it. The paper analyzes the concept of corruption itself and how it is divided. It describes the legal regulations that try to prevent the possibility of the occurrence of corrupt acts, as the main world organizations that participate in the fight against corruption. It describes the Maritime Anti-Corruption Network and the world-famous projects it established as part of a collective action carried out in different countries around the world. Furthermore, the tools used in the prevention and attempt to suppress corruption are analyzed, as well as the ways in which data is collected, the measured level of corruption in numerical value and the assigned probability of corrupt practices in every country of the world.

Keywords: Integrity, Corruption, Raising awareness, Maritime Anti-Corruption Network, corruption impact

SADRŽAJ

SAŽETAK	II
SUMMARY	II
SADRŽAJ	III
1. UVOD.....	1
1.1. PROBLEM, PREDMET I OBJEKTI ISTRAŽIVANJA	1
1.2. RADNA HIPOTEZA	1
1.3. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA.....	1
1.4. ZNANSTVENE METODE	2
1.5. STRUKTURA RADA	2
2. KORUPCIJA U POMORSTVU	4
2.1. NAJČEŠĆI OBLICI KORUPCIJE U POMORSTVU	4
2.2. UTJECAJ KORUPCIJE	6
2.2.1. <i>Ekonomski utjecaj.....</i>	<i>6</i>
2.2.2. <i>Utjecaj na sigurnost posade i zaštitu okoliša</i>	<i>7</i>
2.2.3. <i>Pravne i regulatorne posljedice</i>	<i>9</i>
2.2.4. <i>Utjecaj na međunarodnu trgovinu.....</i>	<i>10</i>
3. PRAVNA REGULATIVA PROTIV KORUPCIJE	11
3.1. MEĐUNARODNI PROPISI.....	11
3.2. NACIONALNI PROPISI	13
3.2.1. <i>Sjedinjene Američke Države.....</i>	<i>13</i>
3.2.2. <i>Ujedinjeno Kraljevstvo</i>	<i>14</i>
3.2.3. <i>Europska unija.....</i>	<i>15</i>
3.2.4. <i>Azija</i>	<i>16</i>
3.2.5. <i>Afrika</i>	<i>19</i>

3.3. ISO 37001 – CERTIFIKAT PROTIV PODMIĆIVANJA.....	20
4. GLAVNE SVJETSKE ORGANIZACIJE KOJE SUDJELUJU U SUZBIJANJU KORUPCIJE U POMORSTVU	22
4.1. SVJETSKE ORGANIZACIJE.....	22
4.2. POMORSKA ANTIKORUPCIJSKA MREŽA.....	25
4.2.1. TEMELJNI „STUPOVI“ MACN-A	27
4.2.2. MACN 2030 STRATEGIJA.....	29
5. USPOSTAVLJENI SVJETSKI PROJEKTI U SUZBIJANJU KORUPCIJE U POMORSTVU	31
5.1. ARGENTINA.....	33
5.2. EGIPAT.....	34
5.3. NIGERIJA	36
5.4. INDONEZIJA	39
5.5. UKRAJINA.....	41
6. ALATI KORIŠTENI PRI PREVENCIJI I SUZBIJANJU KORUPCIJE	43
6.1. GLOBAL PORT INTEGRITY PLATFORM (GPIP)	43
6.1.1. Metodologija prikupljanja podataka	44
6.1.2. Vrste dionika u lučkom sektoru	46
6.1.3. Prikaz okvira pokazatelja mogućeg rizika nastanka korupcije.....	46
6.2. DUBINSKA ANALIZA	48
6.2.1. Prednosti korištenja 3Sea Diligence platforme.....	48
6.2.2. Članstvo u 3Sea Diligence platformi.....	49
6.3. TRACE RISK MATRIX.....	51
6.3.1. Izračun rezultata rizika pomoću TRACE matrice rizika	52
6.3.2. Rezultati država unutar TRACE matrice rizika u 2024. godini.....	54
6.3.3. Rezultat Hrvatske u TRACE matrici rizika u 2024. godini.....	57

7. ZAKLJUČAK	58
LITERATURA.....	61
KAZALO KRATICA	68
POPIS TABLICA	70
POPIS SLIKA	70

1. UVOD

1.1. PROBLEM, PREDMET I OBJEKTI ISTRAŽIVANJA

Na osnovi problematike znanstvenog istraživanja problem istraživanja je sljedeći:

Korupcija u pomorstvu je raširena diljem svijeta, od najmanjih do najvećih država. Mnogi dionici pomorske industrije nisu upoznati s alatima koji pomažu pri suzbijanju korupcije i njihovim pravima pri odupiranju koruptivnim zahtjevima, što dovodi do štetnih posljedica za sve sudionike pomorske industrije. Predmet istraživanja kojeg se ovaj diplomski dotiče je prisutnost korupcije u pomorstvu, te organizacije, inicijative i alati kojima se ona nastoji svesti na minimum. Problem i predmet istraživanja su povezani s objektima istraživanja, a oni su:

- Opis korupcije u pomorstvu
- Način suzbijanja i smanjivanja učestalosti koruptivnih radnji u pomorstvu.

1.2. RADNA HIPOTEZA

Postavlja se radna hipoteza u skladu s prethodno predočenim problemom, predmetom i objektima istraživanja:

Zbog povećanja osviještenosti o postojanju korupcije u pomorstvu, mjere koje se poduzimaju za sprječavanje korupcije su konstantnom rastu te se teži ka prihvatljivijoj, održivijoj i efikasnijoj pomorskoj industriji. Kroz diplomski rad hipoteza će se ispitati kroz prikaz vrste korupcije, uspostavljene nove metode koje ciljaju na eliminaciju postojanja korupcije prije nego što dođe do nje, te uspostavljen zakonodavni okvir, kao i rad pomorske antikorupcijske mreže.

1.3. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Svrha ovog diplomskog rada jest pobliže pojasniti pojam korupcije u pomorstvu, kako do nje dolazi te kojim metodama se može na vrijeme prepoznati i spriječiti. Cilj ovog istraživanja jest prikaz Pomorske antikorupcijske mreže i ostalih organizacija u suzbijanju korupcije te prevenciji upuštanja u koruptivne radnje. Također, cilj ovog rada je i pojasniti s kojim se alatima sudionici pomorske industrije mogu služiti kako bi prepoznali potencijalna žarišta korupcije i izbjegli ih te bili otporniji na koruptivne zahtjeve.

Kroz diplomski rad na ovu tematiku pružit će se odgovori na sljedeća pitanja: Što je korupcija u pomorstvu? Na što utječe korupcija u pomorstvu? Postoji li i koja je pravna

regulativa protiv pomorske korupcije? Koje se organizacije bave suzbijanjem korupcije? Kako riješiti problem korupcije u pojedinim žarištima u svijetu? Postoje li metode koje pomažu pri borbi protiv korupcije?

1.4. ZNANSTVENE METODE

Pri pisanju diplomskog rada koristit će se kombinacija sljedećih znanstvenih metoda: metoda analize i sinteze, metoda specijalizacije i generalizacije, metoda dokazivanja i opovrgavanja, metoda indukcije i dedukcije, statistička metoda, metoda deskripcije, metoda uzoraka i metoda klasifikacije.

1.5. STRUKTURA RADA

U prvom dijelu, **Uvodu**, predstavljeni su problem, predmet i objekti istraživanja, radna hipoteza i svrha i ciljevi istraživanja, znanstvene metode korištene prilikom izrade diplomskog rada te struktura rada.

Naslov drugog dijela rada je **'Korupcija u pomorstvu'** i u njemu se opisuje sama definicija korupcije, koji su ključni oblici te njezin utjecaj na pomorstvo. Utjecaj korupcije na pomorstvo opisan je kroz četiri podnaslova gdje se prikazuje utjecaj na ekonomiju, na sigurnost posade i zaštitu okoliša, pravne i regulatorne posljedice koje donosi korupcija i utjecaj na međunarodnu trgovinu.

Treći dio, **'Pravna regulativa protiv korupcije'**, sadrži međunarodne i nacionalne propise koji se direktno ili indirektno odnose na borbu protiv korupcije. Opisat će se utjecaj konvencija na suzbijanje korupcije te pravna regulativa u pojedinim državama diljem svijeta koja oslovljava korupciju u pomorstvu.

U četvrtom dijelu, **'Glavne svjetske organizacije koje sudjeluju u suzbijanju pomorske korupcije'**, analizira se rad svjetskih organizacija poput Međunarodne pomorske organizacije te Svjetske carinske organizacije i njihov utjecaj odnosno napor uložen pri eliminaciji korupcije u svakidašnjem životu pomoraca. Također se obrađuje Pomorska antikorupcijska mreža, prikazuje rad jedne međunarodne inicijative u suzbijanju korupcije. Prikazuje se njezin dosadašnji rad te utjecaj koji ima na različite aspekte pomorstva svojim zalaganjem i djelovanjem u svrhu boljeg radnog okruženja za pomorce.

Naslov petog dijela rada je **'Uspostavljeni svjetski projekti'**. U ovom dijelu rada opisani su poznati projekti koje Pomorska antikorupcijska mreža provodi kroz njezin

program kolektivne akcije. Za svaki navedeni projekt prikazana je lenta vremena na kojoj se opisuje proces implementacije zaštite i napretka u borbi protiv korupcije.

U šestom dijelu s naslovom '**Alati korišteni pri prevenciji i suzbijanju korupcije**', govori se o tri najpoznatija alata koji se koriste u prepoznavanju svjetskih luka kao potencijalnih opasnosti. Mogućnost susretanja s korupcijom u pojedinoj državi u svijetu se prikazuje kao brojčana vrijednost, te se može pratiti trend rasta odnosno pada korupcije uvođenjem pojedinih preventivnih mjera.

U posljednjem dijelu, '**Zaključku**', dana je sinteza provedenog istraživanja kojim se potvrđuje istinitost prethodno postavljene radne hipoteze.

2. KORUPCIJA U POMORSTVU

Otpriblike 90% svjetske trgovine danas se obavlja brodskim prijevozima. Svjetska flota od preko 100 000 trgovačkih brodova registrirana je u više od 150 država, na kojima plovi više od milijun pomoraca gotovo svih nacionalnosti. Ipak, dok se pomorska trgovina svakodnevno širi, a pomorski prijevoz smatra vrlo učinkovitim načinom prijevoza, korupcija je postala jedan od najvećih izazova u industriji. Dok se u prošlosti plaćanje mita carinskim službenicima i lučkim vlastima smatralo relativno normalnom pojavom, snažnije nacionalno antikorupcijsko zakonodavstvo i porast operativnih troškova zbog korupcije pokrenuli su kolektivni odgovor pomorske industrije preko osnivanja raznih anti-korupcijskih organizacija i provođenja raznih inicijativa za njezino suzbijanje.

U sljedećim podnaslovima prikazat će se određene kategorije pojedinih koruptivnih rizika, kao i ekonomski utjecaj korupcije, njezin utjecaj na sigurnost i zaštitu imovine, pravne i regulatorne posljedice koje korupcija donosi i zaključno sam utjecaj na međunarodnu trgovinu.

2.1. NAJČEŠĆI OBLICI KORUPCIJE U POMORSTVU

Svaki dan brodovi s teretom uplovljavaju i pritom moraju proći različite administrativne postupke. U takvom okruženju postoje velike mogućnosti za korupciju, a jedan od najvećih problema je plaćanje olakšice¹ s namjerom ubrzanja administrativnog postupka (eng. Facilitation payment). To je isplata javnom ili državnom službeniku koja služi kao poticaj da ekspeditivno dovrši neku radnju ili proces u korist strane koja plaća. Analize korupcijskih rizika u pomorstvu usmjerene su na potražnju i ponudu mita u lukama i na carini. Većina literature o ovoj temi obrađuje što se događa kada plovilo uđe u luku i različite prepreke s kojima se suočava prilikom carinskih i drugih administrativnih postupaka. Dok su korupcijski rizici u lukama relativno nova teme analize, korupcija na carini općenito je dobro dokumentirana.

¹ Izraz na engleskom jeziku „Facilitation payment“ tijekom ovog rada zamijenit će se hrvatskim izrazom „plaćanje olakšica“. Plaćanje olakšice se radi kako bi se ubrzalo izvođenje rutinske ili potrebne administrativne radnje i time ubrzao cijeli administrativni postupak.

Tablica 1. Najčešće koruptivne radnje u pomorskoj industriji

VRSTA KORUPTIVNE RADNJE	OBJAŠNENJE KORUPTIVNE RADNJE
Prikazivanje manje cijene tereta od stvarne (eng. Under – invoicing)	<ul style="list-style-type: none"> • Izvoznik može primiti zahtjev od uvoznika da na fakturi prikaže da je roba niže vrijednosti od stvarne prodajne cijene. • Svrha podcjenjivanja vrijednosti tereta je kako bi se smanjili carinski i uvozni porezi.
Plaćanje mita za dobivanje ugovora	<ul style="list-style-type: none"> • Prilikom natječaja za velike dugogodišnje ugovore, tvrtke mogu pokušati stvoriti prednost u odnosu na ostale plaćanjem mita.
Nezakonita plaćanja pomorskim nadzornicima/inspektorima	<ul style="list-style-type: none"> • Pomorski nadzornik ili inspektor je stručnjak koji provodi inspekciju brodova kako bi procijenio i izvijestio o stanju samog broda i tereta. Ovdje može doći do ponude mita kako se nedostatak ne bi prijavio ili traženja mita zauzvrat za „prolaz“ inspekcije.
Ilegalna plaćanja/plaćanje olakšica carinskim službenicima	<ul style="list-style-type: none"> • Slučajevi kada se mito plaća carinskim službenicima kako bi se osiguralo da se carinski postupci ubrzaju ili zanemare. • Slučajevi gdje se uključuje uvjeravanje carinskih službenika da previde određene proceduralne zahtjeve kako bi se smanjila porezna obveza ili druge uvezno – izvozne obveze. • Slučajevi gdje kriminalne organizacije nude mito carinskim službenicima kako bi im omogućili krijumčarenje ilegalnih stvari/tereta.
Ilegalna kupnja dokumentarnih akreditiva	<ul style="list-style-type: none"> • Ilegalan rad dokumentarnim akreditivima.

Izvor: Pripremio student prema 2015 Fighting corruption in the maritime industry, Deloitte, online: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/finance/in-fa-fighting-corruption-in-maritime-industry-noexp.pdf>

U tablici 1. prikazane su najčešće koruptivne radnje koje se mogu pojaviti u lukama, kod carinskog postupka, kao i postojeći potencijalni rizik krijumčarenja brodovima. Uz svaku radnju navedeno je objašnjenje, odnosno što ta radnja predstavlja. Kao najveći problem spominju se plaćanja kako bi tečno tekao proces usluge na koje postoji legalno pravo i bez plaćanja. Ovaj način plaćanja ne mora biti nužno novčanog oblika, već se na nekim mjestima i pojedina roba razmjenjuje. U nekim državama se ovaj oblik plaćanja smatra normalnim i naziva se „cijenom poslovanja“, dok je u državama poput Velike Britanije ili Njemačke to strogo zabranjeno i spada pod mito [2].

2.2. UTJECAJ KORUPCIJE

Korupcija odnosno utjecaj korupcije koja se javlja u pomorskoj industriji može se izraziti kroz različite oblike. U sljedećim podnaslovima prikazat će se četiri utjecaja koja se posebno izdvajaju. Prvo je prikazan ekonomski utjecaj kroz istraživanje provedeno u Nigeriji kako bi se bolje prikazao taj efekt, zatim utjecaj na sigurnost posade i zaštitu okoliša, te pravne i regulatorne posljedice podlijevanja koruptivnim radnjama i utjecaj na međunarodnu trgovinu.

2.2.1. Ekonomski utjecaj

Više od jednog desetljeća Pomorska antikorupcijska mreža (eng. Maritime Anti-Corruption Network – MACN) prikupljala je podatke kako bi mapirala razmjere korupcije kako u lučkom, tako i u pomorskom sektoru. Iako su dokumentirani detaljni prikazi izravnih troškova korupcije, nedostaje sveobuhvatna procjena njezinog ukupnog monetarnog utjecaja na pomorsku industriju i šire društvo, uključujući neizravne troškove kao što su produljena vremena isporuke plovila i kašnjenja.

Istraživanje koje će se kratko spomenuti kako bi se osvijetlio utjecaj korupcije razvijeno je od strane Danske konzultantske kompanije QBIS (eng. Quantifying Business Impacts on Society). Ovo istraživanje utvrđuje trošak korupcije za privatni sektor, vladu i društvo u obliku vrijednosti izražene u dolarima, uzimajući u obzir neke od skrivenih neizravnih troškova koji proizlaze iz koruptivne radnje u cijelom pomorstvu. Rezultati pokazuju jasnu ekonomsku korist ukoliko se provodi proaktivna borba protiv korupcije. Koristeći Nigeriju kao primjer, istraživanje nastoji razumjeti široki utjecaj pomorske korupcije na industriju i društvo. Pod pretpostavkom da se svi zahtjevi za podmićivanje tijekom carinskog postupka plovila udovolje bez otpora privatnog sektora ili vlade, troškovi

korupcije za uvoz hrane i rasutih proizvoda u Nigeriju premašuju 162 milijuna dolara godišnje, dodajući 15% ukupnim troškovima transporta i logistike. Po pošiljci trošak korupcije za masovni uvoz je u prosjeku 182 300\$. Kroz kombinaciju predanosti i proaktivnog djelovanja napravljeni su značajni pomaci u smanjenju korupcije unutar nigerijskog lučkog sektora. Prije 2019., rješavanje jednog slučaja podmićivanja trajalo je 7 do 10 dana, ali sadašnji podaci pokazuju da je danas više od 90% incidenata korupcije riješeno u roku od 24 sata od strane pojedinih vladinih agencija u Nigeriji.

Budući da je 63% Nigerijaca, ili 133 milijuna ljudi klasificirano kao siromašno, povećani troškovi zbog korupcije smanjuju potražnju kućanstava i čine osnovna dobra manje pristupačnim za prosječnu obitelj. Na temelju ovog scenarija, trošak korupcije dodaje oko 1,5% maloprodajnim cijenama žitarica i benzina, što rezultira manjom potrošnjom i prodajom, negativno utječući na BDP. Istraživanje ukazuje na to da korupcija u pomorstvu rezultira godišnjim smanjenjem BDP-a od 204 milijuna dolara, godišnje smanjenje prihoda koje prikuplja carina od 42 milijuna dolara i 235 tisuća manje radnih mjesta s punim radnim vremenom zbog smanjene prodaje i ekonomske aktivnosti. Ove brojke ukazuju kako korupcija ima značajni ekonomski utjecaj, te procjenjuju da šteta pomorske korupcije bi trebala biti čak dvostruko veća ako se slični troškovi korupcije primjene na uvoz kontejnera [3].

2.2.2. Utjecaj na sigurnost posade i zaštitu okoliša

Korupcija u pomorskoj industriji predstavlja značajnu prijetnju integritetu², sigurnosti i zaštiti globalnih pomorskih operacija. Složena i često netransparentna priroda pomorskih aktivnosti, u kombinaciji s golemim brojem uključenih dionika, od brodovlasnika i operatera do lučkih vlasti i regulatornih tijela, stvara okruženje u kojem se koruptivne prakse mogu razviti. Jedna od najizravnijih posljedica korupcije u ovom sektoru je potkopavanje ključnih sigurnosnih propisa i standarda. Propisi koji su osmišljeni kako bi osigurala zaštita brodova, članova posade, putnika i morskog okoliša uvelike se oslanjaju na temeljite inspekcije, odgovarajuće svjedodžbe i poštivanje utvrđenih protokola. Kada se korupcija „uvuče“ u te procese, može dovesti do namjernog previda kršenja pravila ili zaprimanja mita u zamjenu za prolazak nesigurne opreme ili brodova koji nisu u skladu s propisima. Ovo ne samo da povećava vjerojatnost pomorskih nesreća, već i izlaže posade i

² Tijekom rada koristi se izraz „Kultura integriteta“. Ovaj izraz predstavlja uloženi napor koji svaki dionik u cijelom sustavu ulaže kako bi se odupro koruptivnim zahtjevima, odnosno provodio takve radne postupke da se smanji korupcija.

putnike značajnim rizicima, jer se plovilima može dopustiti da rade bez ispunjavanja osnovnih sigurnosnih kriterija. Štoviše, krivotvorenje evidencije, što je uobičajena koruptivna radnja, može ozbiljno ugroziti vrijeme odgovora na hitne slučajeve, jer netočne ili nepotpune informacije ometaju sposobnosti vlasti da učinkovito odgovore na incidente na moru.

Osim ugrožavanja ljudi i imovine, korupcija u pomorstvu može dovesti do teških posljedica za okoliš. Koruptivne radnje, kao što je podmićivanje inspektora da propuste prekršaje zaštite okoliša, mogu rezultirati dugoročnom štetom za morske ekosustave. Morski okoliš posebno je osjetljiv na izlivanje nafte, nezakonito odlaganje otpada i ostalih onečišćenja s brodova koji nisu u skladu s međunarodnim ekološkim standardima. Ove vrste onečišćavanja okoliša mogu uzrokovati veliku štetu, zagađujući kvalitetu vode, uništavajući koraljne grebene i stvarajući štetu po morski život. Ova kontaminacija remeti osjetljivu ravnotežu morskih ekosustava, što dovodi do gubitka bioraznolikosti jer se vrste bore za preživljavanje u degradiranim i toksičnim okolišima. Učinci ovih koruptivnih aktivnosti dovode do značajnog pogoršanja zdravlja oceana s dalekosežnim posljedicama. Rješavanje problema korupcije u pomorskoj industriji stoga je ključno za zaštitu morskih ekosustava i osiguravanje održivosti vitalnih resursa oceana.

Korupcija u pomorskoj industriji značajno narušava sigurnost brodova i luka stvarajući ranjivosti koje mogu iskoristiti kriminalne organizacije, krijumčari, pa čak i teroristi. Kada lučki službenici, carinici ili pomorski inspektori primaju mito, mogu dopustiti neovlašteni pristup osjetljivim područjima, krivotvoriti dokumentaciju ili previdjeti nezakonite aktivnosti poput krijumčarenja oružja, opijata ili drugog oblika krijumčarenja. Sve od navedenog ugrožava integritet sigurnosnih protokola osmišljenih za zaštitu brodova, tereta i osoblja. Na primjer, koruptivne radnje mogu olakšati ukrcaj na brod neprovjerenih ili opasnih pojedinaca, povećavajući rizik od piratstva, otmice ili terorističkih napada. Korupcija također slabi provjeru tereta, čime se opasna roba lakše transportira bez otkrivanja. U lukama korupcija može dovesti do rušenja sigurnosnih preglednih točaka odnosno granica luke, omogućavajući kriminalnim mrežama da uspostave operacije unutar područja luke, što rezultira povećanim brojem krađa tereta, trgovine ljudima i drugih ilegalnih aktivnosti.

2.2.3. Pravne i regulatorne posljedice

U pomorskoj industriji, strane uključene u korupciju, lučke vlasti i članovi posade, suočavaju se s ozbiljnim pravnim i regulatornim posljedicama koje odražavaju ozbiljnost takvog nedoličnog ponašanja. Za lučke vlasti i službenike, korupcija može rezultirati nizom kaznenih posljedica. Mogu biti tuženi prema nacionalnim zakonima o borbi protiv korupcije, što može dovesti do značajnih kazni, uključujući velike novčane ili zatvorske kazne. Na primjer, službenici koji prihvaćaju mito ili se upuštaju u prijevaru mogli bi se suočiti s optužbama za podmićivanje, prijevaru ili pronevjeru, s potencijalnim kaznama koje ovise o jurisdikciji i ozbiljnosti djela. Osim kaznene prijave, lučke vlasti mogu se suočiti s kaznama putem tužbi od strane oštećenih strana, kao što su brodarska društva ili putnici. Sudovi mogu dodijeliti odštetu i nametnuti novčane kazne, odražavajući financijski utjecaj koruptivnih praksi na one koji su oštećeni. Nadalje, regulatorna tijela mogu nametnuti administrativne sankcije, uključujući suspenziju ili oduzimanje operativnih licenci i dozvola. Ovo može obustaviti rad luke i narušiti njezin ugled, čineći je manje atraktivnom destinacijom za međunarodne brodarske kompanije. Članovi posade, s druge strane, mogu se suočiti s jednako ozbiljnim posljedicama ako su uključeni u korupciju. Članovi posade koji sudjeluju u podmićivanju ili drugim oblicima korupcije mogu se suočiti s kaznenim prijavama ako njihovi postupci krše nacionalne zakone. U nekim jurisdikcijama podliježu specifičnim zakonima o borbi protiv korupcije koji nameću kazne za njihovo uključivanje u koruptivne aktivnosti. Presude mogu uključivati zatvorske kazne, velike novčane kazne i trajne kaznene evidencije, što može ozbiljno utjecati na njihove buduće karijere. Osim toga, članovi posade mogu se suočiti s disciplinskim mjerama od strane svojih poslodavaca ili pomorskih organizacija, uključujući otkaz, suspenziju ili stavljanje na crnu listu u industriji. Takve mjere ne samo da ugrožavaju njihovu trenutnu zaposlenost, već i otežavaju pronalaženje budućeg zaposlenja u pomorskom sektoru. Nadalje, koruptivne prakse mogu potkopati povjerenje i integritet unutar pomorskih operacija, što može dovesti do širih posljedica za cijelu industriju. Na primjer, ako je korupcija raširena, može izazvati povećanu pažnju i regulatorne reforme, otežavajući svim sudionicima rad u strožem regulatornom okruženju. Sveukupno, pravne i regulatorne posljedice pomorske korupcije svojom težinom služe kao odvratanje od koruptivnih radnji te naglašavaju važnost održavanja integriteta i usklađenosti s utvrđenim zakonima i standardima. Ove mjere su ključne za očuvanje sigurnosti, zaštite i učinkovitosti globalnih pomorskih operacija, osiguravajući da oni koji krše ove principe snose odgovarajuće posljedice [4,5].

2.2.4. Utjecaj na međunarodnu trgovinu

Pomorska industrija posebno je izložena riziku od korupcije. Svakodnevno, plovila s teretom uplovljavaju u luke gdje operativni procesi uključuju brojne dionike iz različitih jurisdikcija, što rezultira višestrukim interakcijama s vladinim službenicima. Ovo stvara plodno tlo za korupciju jer mnogi vladini službenici uživaju široke diskrecijske ovlasti. To stvara plodno tlo za „prisilnu“ korupciju gdje službenici luke izvode mito od tvrtki za obavljanje rutinskih procesa koji uključuju plovila i teret. Korupcija u pomorskoj industriji nameće značajne troškove u poslovanju i njihovim društvima. Istraživanja, uključujući ona dokumentirana od strane Maritime Anti-Corruption Network-a, otkrivaju da mito može povećati ukupne troškove transporta do 14% za standardni kontejner od 20 stopa u regijama poput Južne Afrike. Ovaj dodatni trošak nije samo financijsko opterećenje, već također utječe na trgovačke rute jer brodarske kompanije često biraju dulje, manje direktne rute kako bi izbjegle luke s kojima su upoznate kao izvorima korupcije odnosno koruptivnih zahvata. Ova promjena rute rezultira povećanom potrošnjom goriva, višim emisijama stakleničkih plinova te regionalnim zagušenjem i kašnjenjima. Osim toga, koruptivni zahtjevi često dolaze s prijetnjama kašnjenja iskrcaja tereta što znači duži boravak plovila u lukama. Ta kašnjenja ne samo da ometaju pravovremenu isporuku robe, već i pogoršavaju operativne učinkovitosti. Uzimajući u obzir sve ove faktore, primjećuje se smanjenje u ukupnoj učinkovitosti, naglašavajući duboke i višestruke učinke korupcije na međunarodnu pomorsku trgovinu [6,7].

3. PRAVNA REGULATIVA PROTIV KORUPCIJE

Pomorska industrija se od svojih početaka bori s raznim oblicima korupcije. Korupcija značajno otežava rad i sigurnost ljudi, zaštitu morskog okoliša te ima štetne posljedice na imovinu brodara. Kako se industrija širi i raste, tako se pronalaze novi načini zaobilaženja pravila i načini na koje bi se prevagnula dobrobit u korist pojedinaca korištenjem ilegalnih koruptivnih radnji. Međunarodni propisi i pojedini nacionalni propisi razvijaju se kako bi osiguralo poštivanje zakonitosti i kako bi omogućili sigurno okruženje i pravednu trgovinu, a ujedno i zaštitili ljude, okoliš i imovinu. U ovom poglavlju obrađuju se dvije teme. U prvom dijelu opisuju se međunarodni propisi i kako oni utječu na korupciju u pomorstvu. U drugom dijelu opisuju se pojedini nacionalni propisi u pojedinim državama na različitim kontinentima. Ovi propisi se možda ne odnose svi direktno na pomorsku industriju, no njihovim uspostavljanjem i provedbom se i indirektno utječe na sigurnije okruženje sa smanjenom mogućnosti pojavljivanja korupcije i u pomorskom sektoru.

3.1. MEĐUNARODNI PROPISI

Donesene su razne međunarodne konvencije i kodeksi koji se izravno bore s korupcijom u pomorstvu tako da postavljaju jasne standarde i preporučuju postupke koji smanjuju mogućnosti pojave koruptivnih radnji. Uz njih postoje i druge koje imaju neizravan učinak. One neizravno utječu tako da provođenjem njihovim strogih odredbi eliminiraju prostor za pojavu korupcije. Kao glavna će se spomenuti Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (eng. United Nations Convention against Corruption – UNCAC), dok će se ostalih devet konvencija prikazati s njihovim indirektnim utjecajem.

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (eng. United Nations Convention against Corruption – UNCAC) se koristi kao sveobuhvatan okvir protiv korupcije, uključujući pomorsku industriju, promicanjem transparentnosti, odgovornosti i provedbe antikorupcijskih mjera i jedini je pravno obvezujući univerzalni antikorupcijski pravni instrument. Sastavljena je i dogovorena u Beču, Austriji, 2002.-2003., a zatim je usvojena od Opće skupštine Ujedinjenih Naroda 31. listopada 2003. godine. Usvajanje Konvencije predstavlja povijesnu prekretnicu jer odražava zajedničku predanost država u borbi protiv korupcije. Ono što Konvenciju čini jedinstvenom je njezin sveobuhvatan pristup borbi protiv korupcije, naglašavajući važnost preventivnih mjera, provedbe zakona te međunarodne suradnje [11,12].

Međunarodna konvencija o zaštiti života na moru (eng. International Convention for the Safety of Life at Sea – SOLAS) ima vrlo važnu ulogu u smanjenju korupcije provođenjem strogih sigurnosnih standarda i zahtjeva temeljite inspekcije. Time smanjuje mogućnosti podmićivanja, primjerice kada bi inspektori mogli doći u iskušenje da previde nepoštivanje sigurnosnih propisa u zamjenu za kakvu financijsku naknadu ili bilo kakav drugi oblik poticaja. Slično tome, Međunarodna konvencija o sprječavanju onečišćenja s brodova (eng. International Convention for the Prevention of Pollution from Ships – MARPOL) osigurava poštivanje prevencije ekološkog onečišćenja te provođenje standarda i time smanjujući vjerojatnost koruptivnih radnji, kao što je podmićivanje službenika da ignoriraju nezakonita ispuštanja ili kršenja pojedinih pravila ukoliko dođe do namjernog, ili nenamjernog, onečišćenja. Međunarodni kodeks o sigurnosti brodova i luka (eng. International Ship and Port Facility Security Code – ISPS) poboljšava sigurnosne protokole i procedure, što pomaže u odvratanju krijumčarenja, podmićivanja i drugih koruptivnih aktivnosti promicanjem transparentnosti i odgovornosti u pomorskim operacijama. Konvencija o olakšavanju međunarodnog prometa (eng. Convention on Facilitation of International Maritime Traffic - FAL) pojednostavljuje procedure i smanjuje suvišne dijelove u cjelokupnom procesu čime se smanjuje mogućnost za korupciju, kao što je podmićivanje kako bi se ubrzali ili zaobišli pojedini administrativni procesi, takozvano plaćanje olakšica. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora (eng. United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS) daje jasne pravne smjernice i promiče suradnju među državama, smanjujući dvosmislenosti koje bi se mogle iskoristiti u koruptivne svrhe. Nalaže transparentnost kroz zahtjeve za izvješćivanjem, potiče međunarodnu suradnju u nadgledanju i upravljanju te jača mehanizme provedbe putem sudskih tijela koja rješavaju sporove i osiguravaju usklađenost. Konvencija Međunarodne organizacije rada o radu u pomorstvu (eng. International Labor Organization's Convention – MLC 2006) osigurava pristojne radne uvjete i pravedno postupanje prema pomorcima, pomažući u sprječavanju korupcije, kao što je podmićivanje službenika da previde kršenja radnih prava. Postavljanjem jasnih propisa o ugovorima o radu, plaćama, radnim satima i životnim uvjetima na brodu, MLC 2006 umanjuje rizik od iskorištavanja i podmićivanja. Nalaže redovite inspekcije i certifikacije za provjeru usklađenosti, što pomaže u odvratanju od koruptivnih radnji kao što je podmićivanje kako se pojedina kršenja ne bi zapisala ili kako bi se krivotvorili dokumenti. Konvencija o međunarodnim propisima za sprječavanje sudara na moru (eng. Convention on International Regulations for Preventing Collisions at Sea – COLREGs) promiče poštivanje navigacijskih standarda i postupaka, čime se smanjuju

moćnosti za korupciju u vezi s pomorskom plovidbom i lučkim operacijama. Na kraju, Međunarodna konvencija o standardima obuke, izdavanja svjedodžbi i stražarenja pomoraca (eng. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers – STCW) pomaže u borbi protiv korupcije u pomorskoj industriji provođenjem strogih standarda za obuku, izdavanje svjedodžbi i stražarenje pomoraca. Uspostavom jasnih smjernica koje pomorci moraju zadovoljiti kako bi dobili kvalifikacije smanjuje se mogućnost korupcije u smislu prevelikih razlika u svjedodžbama ili lažnih praksi u procesu izdavanja svjedodžbi. Konvencija zahtijeva redovno obnavljanje programa obuke odnosno polaganja ispita kako bi se obnovila svjedodžba, čime se osigurava kontrola pomoraca i njihove stručnosti.

Provodeći ove konvencije i kodekse te održavajući standarde i protokole, stvara se transparentnija i pravednija pomorska industrija, značajno smanjujući prostor za koruptivne radnje. Sve navedene konvencije i kodeksi imaju ključnu ulogu u rješavanju pojedinih aspekata unutar samih pomorskih operacija u koje bi se potencijalno mogla „uvući“ korupcija. Svojim globalnim naporima pridonose borbi protiv korupcije u pomorskom sektoru. Uspostavljanjem integriranog pristupa povećava se ne samo sigurnost, već također i poštivanje ekoloških i radnih standarda, stvarajući održiviju industriju [13-22].

3.2. NACIONALNI PROPISI

3.2.1. Sjedinjene Američke Države

Borba protiv korupcije u Sjedinjenim Američkim Državama ključna je za očuvanje integriteta, poticanje gospodarskog rasta i osiguravanje pravednog društva. Korupcija potkopava povjerenje javnosti, negativno utječe na tržište i preusmjerava resurse u borbu protiv koruptivnih radnji. Ona narušava vladavinu prava, slabi upravljanje i može dovesti do široko rasprostranjene neučinkovitosti i nejednakosti. Borbom protiv korupcije SAD podržava načela transparentnosti, odgovornosti i pravednosti, koja su ključna za održavanje zdrave demokracije, zaštitu prava građana i promicanje konkurentnog poslovnog okruženja koje koristi svima.

Zakon o korupciji iz 1977. (eng. The Foreign Corrupt Practices Act of 1977.), s izmjenama i dopunama, donesen je s ciljem da određene subjekte spriječi u vršenju uplata stranim državnim službenicima radi pomaganja u dobivanju ili zadržavanju poslovanja. Konkretno, odredbe FCPA-a o zabrani podmićivanja zabranjuju namjerno korištenje bilo

kojeg sredstva u koruptivne svrhe zbog bilo kakve ponude, uplate, obećanja plaćanja ili ovlaštenja za plaćanje bilo koje vrijednosti, bilo kojoj osobi, kako bi utjecala na stranog službenika. Od 1977. godine, odredbe FCPA o zabrani podmićivanja primjenjuju se na sve osobe iz SAD-a i određene strane izdavatelje vrijednosnih papira. S donošenjem određenih izmjena 1998. godine, odredbe FCPA o zabrani podmićivanja sada se također primjenjuju na strane tvrtke i osobe koje izravno ili putem agenata naprave radnju koja je usmjerena na izvršenje takvog koruptivnog plaćanja unutar teritorija Sjedinjenih Država. FCPA zajednički provode Ministarstvo pravosuđa i Komisija za vrijednosne papire i burze, koji primjenjuju kaznene i građanske sankcije. Od svog donošenja, FCPA je bio predmet kontroverzi i kritika, posebno u pogledu toga odvrća li njegova provedba američke tvrtke od ulaganja u inozemstvo. Zakon je naknadno izmijenjen 1988. godine kako bi se podigao standard dokaza za utvrđivanje podmićivanja [23,24].

3.2.2. Ujedinjeno Kraljevstvo

Korupcija u pomorstvu u Ujedinjenom Kraljevstvu značajan je problem zbog velike pomorske industrije države i njene uloge kao globalnog središta pomorskog prometa. Ova vrsta korupcije obično uključuje nezakonite prakse poput podmićivanja, prijevare i tajnih dogovora unutar luka, brodarskih kompanija i regulatornih tijela. Posljedice pomorske korupcije su dalekosežne, utječući ne samo na integritet pomorske industrije nego i na nacionalnu sigurnost, zaštitu okoliša i ekonomiju. Naponi Ujedinjenog Kraljevstva u borbi protiv pomorske korupcije uključuju strogu provedbu zakona poput Zakona o podmićivanju iz 2010. godine (eng. The Bribery Act 2010), suradnju s međunarodnim tijelima i provedbu mjera transparentnosti i suzbijanja korupcije, kako unutar pomorskog sektora, tako i ostalih. Rješavanje pitanja pomorske korupcije ključno je za održavanje reputacije Ujedinjenog Kraljevstva kao jedne od vodećih sila u pomorskoj trgovini te osiguravanje sigurne, zaštićene i zakonite operacije njegovih luka i brodarskih aktivnosti.

Zakon o podmićivanju iz 2010. godine, koji je stupio na snagu 1. srpnja 2011., čini kaznenim djelom za britanske državljane ili osobe koje se nalaze u Ujedinjenom Kraljevstvu plaćanje ili primanje mita, bilo izravno ili neizravno. Zakon o podmićivanju pokriva transakcije koje se odvijaju u Ujedinjenom Kraljevstvu ili u inozemstvu, te u javnom ili privatnom sektoru. Tvrtke i partnerstva također mogu počinuti kazneno djelo zbog neuspjeha u sprječavanju podmićivanja, ako je mito plaćeno u njihovo ime od strane "povezane osobe". "Povezane osobe" uključuju zaposlenike, agente i bilo koju osobu koja obavlja usluge za ili u ime trgovačke organizacije. Postoji olakšavajuća okolnost za ovo kazneno djelo ako su

uspostavljeni "odgovarajući postupci" za sprječavanje podmićivanja. Zakon navodi tri moguće vrste kaznenih prekršaja:

1. Kazneno djelo podmićivanja druge osobe (nuđenje, obećavanje ili davanje financijske ili druge koristi osobi kako bi se potaknula ili nagradila osoba da nepropisno obavlja relevantnu funkciju ili aktivnost).
2. Kazneno djelo primanja mita (prihvaćanje, primanje ili zahtijevanje financijske ili druge koristi kao nagrada za nepropisno obavljanje relevantne funkcije ili radnje).
3. Kazneno djelo podmićivanja stranih javnih službenika (korištenje mita kako bi se utjecalo na stranog javnog službenika u cilju dobivanja ili zadržavanja posla ili poslovne prednosti).

Ako tvrtka nema adekvatne procedure za sprječavanje podmićivanja, to znači da, u slučaju optužbe za podmićivanje na primjer, zbog aktivnosti povezane osobe, korporacija se neće moći obraniti [25,26].

3.2.3. Europska unija

Korupcija je vrlo štetna za društvo, demokraciju, gospodarstvo i pojedince. Potkopava institucije o kojima ovisimo i razvodnjava njihovu vjerodostojnost, kao i njihovu sposobnost pružanja javnih usluga. Procjenjuje se kako korupcija košta gospodarstvo Europske unije najmanje 120 milijardi Eura godišnje [27]. Trenutačni pravni antikorupcijski pravni izvori EU-a su sljedeći:

1. Konvencija iz 1997. o borbi protiv korupcije u koju su uključeni dužnosnici EU-a ili dužnosnici država članica EU-a.
2. Odluka Vijeća iz 2003. o borbi protiv korupcije u privatnom sektoru, koja kriminalizira aktivno i pasivno podmićivanje.
3. Odluka Vijeća iz 2008. o mreži protiv korupcije.
4. Direktiva EU 2017/1371 o borbi protiv prijevvara financijskih interesa Unije.

Zajedno, ovi pravni instrumenti ilustriraju snažnu usklađenost država članica EU-a s određenim standardima u borbi protiv korupcije. Međutim, unatoč usvajanju 2003 Council Framework Decision, i dalje postoje značajne pravne razlike između država članica. Prema Europskoj komisiji, dosad usvojeni regulatorni instrumenti nisu uspjeli postići zadanu svrhu. Alati koji su trenutno dostupni u borbi članica protiv korupcije ne smatraju se dovršenima.

Kako bi se osigurao dosljedniji i učinkovitiji odgovor unutar Unije na korupciju, Komisija je stoga u svibnju 2023. formulirala prijedlog Direktive o borbi protiv korupcije putem kaznenog prava. Cilj zakonodavne inicijative je osigurati ujednačenost zakonodavstva o oblicima korupcije, tako da se određene radnje smatraju kaznenim djelima u svim državama članicama i kažnjavaju učinkovitim, proporcionalnim kaznama, čime se usklađuju kazne u cijeloj EU. Komisija namjerava pojačati svoje djelovanje na sljedeći način:

1. Nadogradnja na postojeće mjere, čime se jačaju naponi za integraciju prevencije korupcije u politiku i program EU-a.
2. Aktivno podupiranje država članica na uspostavljanju jakih antikorupcijskih politika i zakonodavstva. Identificiranje izazova i izdavanje preporuka državama članicama putem godišnjeg ciklusa izvješća Komisije o vladavini prava.

Shema Direktive dopunjena prijedlogom za uspostavu posebnog režima sankcija Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (eng. Common Foreign and Security Policy – CFSP) usmjerenog na ozbiljna djela korupcije stavlja snažan fokus na prevenciju i stvaranje kulture integriteta u kojoj se korupcija ne tolerira, uz jačanje samih alata koji se koriste za provedbu te svrhe [28].

Zaključno, borba protiv korupcije unutar zakonodavstva EU-a predstavlja ključni i trajni izazov koji zahtijeva snažne, koordinirane napore među svim državama članicama. Iako je Europska unija implementirala različite pravne instrumente i okvire za standardizaciju antikorupcijskih mjera prevelike razlike u provedbi i dalje postoje u različitim državama. Naglašava se potreba za kontinuiranim usklađivanjem i jačim nadzorom kako bi se osiguralo da su svi antikorupcijski naponi u svakoj državi jednako učinkoviti. EU se usredotočuje na uklanjanje ovih nedostataka i poticanje integriteta kao i transparentnosti koja nadilazi nacionalne granice, u konačnici kako bi se uspostavila učinkovitija i pravednija Unija.

3.2.4. Azija

Korupcija je i dalje značajan izazov diljem Azije, potkopavajući gospodarski razvoj, društvenu stabilnost i povjerenje javnosti u institucije. Kao odgovor, nekoliko država je uspostavilo specijalizirane agencije i komisije posvećene borbi protiv korupcije, svaka sa svojim jedinstvenim pristupom i djelokrugom ovlasti. Među najistaknutijim institucijama su Singapurski ured za istragu korupcije (eng. Singapore Corrupt Practices Investigation Bureau – CPIB), Malezijska komisija za borbu protiv korupcije (eng. Malaysian Anti-

Corruption Commission – MACC), Južnokorejsko povjerenstvo za borbu protiv korupcije i građanska prava (eng. South Korea Anti-Corruption and Civil Rights Commission – ACRC), Tajlandsko nacionalno povjerenstvo za borbu protiv korupcije (eng. Thailand National Anti-Corruption Commission – NACC) i Neovisna komisija za borbu protiv korupcije Hong Konga (eng. Hong Kong Independent Commission Against Corruption – ICAC). Ove agencije i komisije najistaknutije su u Aziji zbog njihove borbe protiv korupcije i imaju ključnu ulogu u svojim državama koristeći kombinaciju provedbe zakona, reforme politike i obrazovanja javnosti za sprječavanje i kazneni progon korupcije. Postoje i druge agencije, komisije i pokreti diljem Azije u borbi protiv korupcije, no ovih pet se najviše spominje i ponajviše se govori o njihovim naporima zbog kojih su postale središnje institucije u tekućoj borbi protiv korupcije u Aziji, postavljajući mjerilo za transparentnost, odgovornost i integritet.

Singapurski ured za istragu korupcije (CPIB), neovisna agencija, odgovorna je za istraživanje i sprječavanje korupcije u Singapuru. To je najstarija svjetska antikorupcijska agencija, osnovana 1952. godine od strane britanske kolonijalne vlade. Singapurska poznata antikorupcijska agencija, Ured za istraživanje koruptivnih praksi (CPIB), imala je ključnu ulogu u iskorjenjivanju korupcije u Singapuru tijekom nekoliko desetljeća. Postala je izvor inspiracije za vlade u Aziji i šire. Institucionalizacija CPIB-a usko je povezana s uspjehom Singapura kao nacije. Teško je zamisliti da bi fenomenalni ekonomski rast Singapura bio moguć bez rada CPIB-a. Agencija je promovirala i provodila vrijednosti poput pravednosti, štiteći ih tijekom više od pola stoljeća, čak i u turbulentnim vremenima [29,30].

Malezijska komisija za borbu protiv korupcije je vladina agencija u Maleziji zadužena za istraživanje i procesuiranje korupcije u javnom i privatnom sektoru. MACC je oblikovana prema vodećim antikorupcijskim tijelima, poput Nezavisne komisije za borbu protiv korupcije u Hong Kongu i Nezavisne komisije za borbu protiv korupcije u Novom Južnom Walesu u Australiji, te ima ključnu ulogu u održavanju integriteta u državi. Kako bi se osigurala njena vjerodostojnost i zaštitila prava građana, MACC nadzire pet nezavisnih tijela, od kojih svako pruža vanjsku, nepristranu perspektivu. Ta tijela djeluju autonomno od drugih vladinih entiteta i uključuju savjetodavni odbor za borbu protiv korupcije, posebni odbor za korupciju, odbor za pritužbe, operativni nadzorni odbor i odbor za savjetovanje i prevenciju korupcije [31].

Komisija za borbu protiv korupcije i građanska prava je nacionalno antikorupcijsko tijelo Koreje odgovorno za borbu protiv korupcije te za rješavanje javnih pritužbi i upravnih žalbi kako bi zaštitila prava i interese građana te pomogla u izgradnji pravednog i transparentnog društva. Komisija je osnovana 29. veljače 2008. godine i njome je građanima omogućena usluga "na jednom mjestu" za podnošenje javnih pritužbi, podnošenje upravnih žalbi i borbu protiv korupcije na brži i praktičniji način. ACRC reformira pravne i institucionalne okvire kako bi ponudila pogodniju i učinkovitiju javnu uslugu, riješila pritužbe građana što je brže moguće i širila kulturu integriteta kako bi se stvorilo naprednije društvo u kojem su građanska prava potpuno poštovana i u kojem se poštuje vladavina prava [32].

Nacionalna komisija za borbu protiv korupcije Tajlanda neovisno je tijelo osnovano za borbu protiv korupcije u javnom i privatnom sektoru Tajlanda. Formirana prema Ustavu Tajlanda, NACC je zadužena za istraživanje prijave o korupciji, nadgledanje ponašanja javnih službenika i osiguranje pridržavanja etičkih standarda. Ključne funkcije komisije uključuju istraživanje pritužbi o korupciji, provođenje revizija i primjenu zakona protiv korupcije. Također ima ulogu u obrazovanju javnosti o pitanjima korupcije i promicanju transparentnosti. NACC ima ovlasti preporučiti disciplinske mjere, uključujući kazneni progon, protiv osoba uključenih u koruptivne prakse. Osnivanje komisije ima za cilj povećanje povjerenja javnosti u vladine institucije poticanjem integriteta i odgovornosti. Održavanjem okvira za suzbijanje korupcije, NACC nastoji podržati dobro upravljanje i održivi razvoj u Tajlandu, rješavajući kako slučajeve visokog profila, tako i sistemske probleme u administrativnom i poslovnom okruženju države [33].

Neovisna komisija za borbu protiv korupcije Hong Konga je zakonsko neovisno tijelo za borbu protiv korupcije u Hong Kongu s primarnim ciljem suzbijanja korupcije u javnom i privatnom sektoru. Osnovana je 15. veljače 1974. godine i predana borbi protiv korupcije kroz trostruku strategiju učinkovitog provođenja zakona, prevencije i obrazovanja kako bi očuvao ugled Hong Konga kao čistog i pravednog društva. ICAC se sastoji od četiri odjela: operacije, prevencija korupcije, odnosa s zajednicom i međunarodne suradnje i korporativne usluge. ICAC educira javnost o opasnostima korupcije i pridobiva podršku zajednice u borbi protiv korupcije i promicanju integriteta [34].

3.2.5. Afrika

Konvencija Afričke Unije o sprječavanju i borbi protiv korupcije (eng. The African Union Convention on Preventing and Combating Corruption – AUCPCC), usvojena 2003. i na snazi od 2006., ističe se kao središnji okvir posebno skrojen za Afriku, koji se bavi jedinstvenim izazovima kontinenta u borbi protiv korupcije. Pruža sveobuhvatan pristup koji uključuje i kaznene mjere i preventivne radnje, poput promicanja transparentnosti, uspostavljanja organizacija za borbu protiv korupcije i jačanja dobrog upravljanja. Konvencija naglašava regionalnu suradnju, potičući uzajamnu pravnu pomoć, izručenje i povrat imovine među afričkim državama, što je ključno za borbu protiv korupcije. Ključni ciljevi Konvencije su spriječiti korupciju, osigurati provedbu kazni, promicati transparentnost i odgovornost, olakšati međunarodnu suradnju te povećati svijest i sudjelovanje javnosti. Glavne odredbe uključuju kriminalizaciju raznih koruptivnih radnji, uključujući podmićivanje, pronevjeru, pranje novca i nezakonito bogaćenje, koje obuhvaćaju i javni i privatni sektor. Konvencija nalaže uspostavu neovisnih antikorupcijskih tijela, provedbu transparentnih sustava javne nabave i promicanje kodeksa ponašanja javnih službenika. Također se naglašava važnost povrata imovine, pozivajući na međunarodnu suradnju u praćenju, zamrzavanju i povratu imovine stečene koruptivnim radnjama. Sudjelovanje javnosti također je jedan od temelja Konvencija s odredbama koje potiču uključivanje civilnog društva i medija u napore protiv korupcije. Međutim, provedba AUCPCC-a suočava se s nekoliko izazova. Jedan od najznačajnijih je nedostatak političke volje među državama članicama, gdje korupcija na visokoj razini često potkopava provedbu antikorupcijskih mjera. Budući da se mnoge države bore sa slabim zakonskim okvirima, antikorupcijskim agencijama nedostaje dovoljno resursa i nemaju primjerenu obuku osoblja za provođenje zakona. Javna osviještenost i sudjelovanje je također ograničeno, a mnogi građani nisu ni svjesni Konvencije i njihove uloge u borbi protiv korupcije, što otežava pokušaj njegovanja kulture integriteta. Osim toga, proces povrata imovine je složen i često ometen pravnim, političkim i logističkim preprekama, unatoč naglasku Konvencije na međunarodnoj suradnji. Mehanizmi praćenja i izvješćivanja su isto jedan od nedostataka odnosno problema, uz nedosljedno podnošenje izvješća o napretku od strane država članica, što dodatno otežava procjenu učinkovitosti antikorupcijskih inicijativa. Sve u svemu, dok AUCPCC pruža snažan okvir za borbu protiv korupcije, njegov uspjeh uvelike ovisi o predanosti i sposobnosti afričkih država da provedu njegove odredbe i prevladavaju te izazove [35].

3.3. ISO 37001 – CERTIFIKAT PROTIV PODMIĆIVANJA

ISO 37001 certifikat protiv podmićivanja (eng. Anti-Bribery Management System), koji je izdala Međunarodna organizacija za standardizaciju (eng. International Organization for Standardization- ISO), globalni je standard za sustave upravljanja za borbu protiv mita (eng. Anti-Bribery Management Systems – ABMS). Ovaj standard je osmišljen kako bi pomogao organizacijama svih veličina i sektora u različitim državama spriječiti, otkriti i pravovremeno djelovati na podmićivanje uspostavljanjem skupa politika i postupaka protiv podmićivanja. Razvijen je kroz međunarodnu suradnju u kojoj je sudjelovalo 37 država sudionica, 22 države promatrača i 8 organizacija koje su povezivale sudionike, dok je Britanski institut za standarde (eng. British Standards Institution – BSI) bio odgovoran za administrativne funkcije i vođenje odbora koji je razvio standard ISO 37001. Njihova dvostruka uloga bila je ključna u organizaciji međunarodne suradnje i usmjeravanju projekta prema uspješnoj objavi standarda. Standard je do jedne mjere „fleksibilan“ što omogućuje organizacijama da ga prilagode svojoj specifičnoj veličini, prirodi i razini rizika podmićivanja s kojim se suočavaju. ISO 37001 bavi se i podmićivanjem koje je počinila organizacija i podmićivanjem počinjenim u ime ili protiv organizacije. Također zahtijeva od organizacija da zabrane sve oblike podmićivanja i plaćanja olakšica. Standard navodi različite mjere čijim se provođenjem rizik može smanjiti, poput provedbe politike protiv podmićivanja, predanosti vodstva, obuke zaposlenika, procjene rizika, dubinske analize financijskih i nefinancijskih dijelova tvrtke, kao i postupaka kojima se anonimno može prijaviti slučaj. Iako od organizacija zahtijeva sveobuhvatnu provedbu ovih mjera, također je dizajniran da bude integriran u postojeće sustave upravljanja poput ISO 9001 (upravljanje kvalitetom) i ISO 14001 (upravljanje okolišem), čime se birokracija smanjuje na minimum. Sukladnost s ISO 37001 može potvrditi neovisna treća strana, što dodaje vjerodostojnost i sigurnost naporima organizacije u borbi protiv podmićivanja. Troškovi implementacije ovog standarda variraju ovisno o potrebama i veličini organizacije, ali općenito se smatra vrijednim ulaganjem zbog ublažavanja značajnih etičkih, pravnih, financijskih, sigurnosnih i reputacijskih rizika koji se povezuju s optužbama podmićivanja. Iako ISO 37001 ne može u potpunosti eliminirati rizik, on pruža snažan okvir za smanjenje njegove vjerojatnosti i potencijalnog utjecaja. Očekuje se da će standard biti sve više i više primijenjen na globalnoj razini jer nudi certificirani, međunarodno priznati pristup upravljanju suzbijanjem podmićivanja. Činjenica da organizacija treba platiti standard ISO 37001 ukazuje na to da je njegovo prihvaćanje potpuno dobrovoljno i prikazuje trud, odnosno težnju organizacije za svođenjem na minimum ili eliminacijom rizika od slučaja potplaćivanja [36].

Tablica 2. Prikaz pojedinosti ISO 37001 certifikata protiv podmićivanja

Implementacija	Prevladavanje izazova	Korist od ISO 37001 standarda
Predanost osoba na rukovodećim pozicijama	Otpor zaposlenika prema promjeni	Smanjenje rizika
Procjena rizika	Sakupljanje sredstava	Pravna usklađenost
Razvoj prikladne antikorupcijske politike	Integracija s postojećim sustavima	Reputacija i povjerenje
Trening i komunikacija	Razumijevanje pravnih obveza	Operativna učinkovitost
Implementacija procedura	Kontinuirani napredak i praćenje implementacije sustava	Kompetitivna prednost
Kontinuirani napredak	Kulturalne razlike	Kultura integriteta i transparentnosti

Izvor: Hyseni, V. 2024 ISO 37001 Essentials: A step by step guide to enhancing your organization's integrity, PECB, online: <https://pecb.com/article/iso-37001-essentials-a-step-by-step-guide-to-enhancing-your-organizations-integrity>

U tablici 2 opisane su tri pojedinosti ISO 37001 certifikata protiv podmićivanja s gledišta implementacije, prevladavanja izazova i njegove koristi za organizacije. Implementacija ovog certifikata zahtijeva strateški pristup. Proces počinje predanošću rukovodstva, postavljajući kulturu integriteta u cijeloj organizaciji. Nakon toga, temeljita procjena rizika pomaže identificirati potencijalne rizike od podmićivanja, omogućujući razvoj prilagođene politike protiv podmićivanja koja se bavi specifičnim potrebama organizacije. Učinkovita obuka i komunikacija su ključne, osiguravajući da svi zaposlenici razumiju svoje uloge u održavanju usklađenosti. Provedba odgovarajućih postupaka ključna je za sprječavanje podmićivanja, dok stalno unapređenje postupaka osigurava da je sustav učinkovit kod potencijalnih novih rizika. Prevladavanje izazova kao što su otpor promjenama, raspodjela resursa i integracija s postojećim sustavima zahtijeva jasnu strategiju implementacije. Unatoč ovim izazovima, prednosti ISO 37001 su značajne: smanjuje rizik od podmićivanja, osigurava usklađenost sa zakonima, te poboljšava ugled kao i operativnu učinkovitost. Certifikat ISO 37001 može pružiti konkurentsku prednost u industrijama, poput pomorske industrije, gdje je integritet vrlo bitan, potičući kulturu transparentnosti i etičkog ponašanja unutar organizacije.

4.GLAVNE SVJETSKE ORGANIZACIJE KOJE SUDJELUJU U SUZBIJANJU KORUPCIJE U POMORSTVU

Rad međunarodnih organizacija ključan je u borbi protiv korupcije jer su upravo one te koje uspostavljaju standarde koji su globalno rašireni, olakšavaju suradnju između država i daju resurse koji su kritični za države, posebno onima s ograničenim administrativnim kapacitetima. Korupcija je globalno pitanje koje zahtijeva globalni odgovor, a međunarodne organizacije pomažu usklađivanju napora u borbi protiv korupcije kako u svijetu, tako i u pomorskoj industriji. Nudeći obuku, tehničku pomoć i potičući razmjenu informacija, organizacije osnažuju države da ojačaju svoje antikorupcijske okvire, promiču transparentnost i pozivaju one korumpirane aktere na odgovornost. Neke od organizacija koje će se u ovom poglavlju spomenuti su: Međunarodna pomorska organizacija (eng. International Maritime Organization – IMO), Svjetska carinska organizacija (eng. World Customs Organization – WCO), Međunarodna antikorupcijska akademija (eng. International Anti-Corruption Academy – IACA), Baltičko i međunarodno pomorsko vijeće (eng. Baltic and International Maritime Council – BIMCO) te Međunarodna trgovačka komora (eng. International Chamber of Commerce – ICC) [37,38,44].

4.1. SVJETSKE ORGANIZACIJE

Međunarodna pomorska organizacija (IMO) bori se protiv korupcije u pomorskoj industriji kroz implementaciju standarda i konvencija. Ona također aktivno pruža podršku i surađuje s inicijativama poput pomorske antikorupcijske mreže (eng. Maritime Anti-Corruption Network – MACN), globalne poslovne mreže koja radi na suzbijanju korupcije u pomorskom sektoru. IMO također surađuje s međunarodnim organizacijama poput Odjela Ujedinjenih naroda za droge i kriminal i Svjetskom carinskom organizacijom na jačanju zakonskih okvira i mehanizama provedbe koji ciljaju na korupciju. Osim toga, IMO promiče transparentnost i dobro upravljanje kroz programe, potičući države članice da usvoje najbolje prakse koje minimiziraju rizike od korupcije. IMO je 2022. godine izdao dokument pod nazivom „Smjernice za provedbu i usvajanje postupaka protiv pomorske korupcije“. U dokumentu se pozivaju sve države članice i relevantni dionici kako bi trebali usvojiti, održavati i jačati sustave koji promiču transparentnost, bore se protiv korupcije i sprječavaju sukobe interesa. Države članice koji nisu razvile domaće/nacionalne zakone koji zabranjuju korupciju su pozvane da razmotre uspostavljanje pravnog okvira za otkrivanje, izbjegavanje

i kažnjavanje takvih nezakonitosti. Dokument nije obvezan, ali bi trebao služiti kao alat svim dionicima u borbi protiv korupcije [39].

Svjetska carinska organizacija (WCO) isto ima jednu od ključnih uloga prilikom borbe protiv korupcije, osobito unutar visokorizičnih područja luka i carinskih operacija. Postupak i provedba carinskih postupaka je vrlo osjetljiva na koruptivne radnje, integritet u svim državama odnosno lukama nije na jednakoj razini i stoga se mogu očekivati različiti rezultati. WCO radi na ublažavanju rizika, što preko partnerstva s organizacijama poput pomorske antikorupcijske mreže ili promicanjem usvajanja moderne tehnologije i poticanjem transparentnijeg postupanja. Elektroničke deklaracije, automatizirani alati, su jedne od implementacija od kojih se očekuje da će umanjiti postotak korupcije i svesti mogućnost nastanka koruptivnih radnji na minimum. Također, nastoji se smanjiti broj sudionika u carinskom postupku, a time se smanjuje broj prilika za koruptivne radnje. Uspostavljeni su i pojedini programi preko kojih se pruža obuka carinskim službenicima diljem svijeta, pomažući im da održe visoke standarde profesionalizma i etičkog ponašanja. Osim toga, WCO razvija i širi smjernice i najbolje prakse koje se usredotočuju na poboljšanje integriteta i odgovornosti u carinskim operacijama. Krajnji cilj je osiguranje pravedne i učinkovite carinske prakse diljem svijeta [40].

Međunarodna antikorupcijska akademija (IACA) ima jedan od značajnih učinaka na globalni problem korupcije. Kroz svoje specijalizirane obrazovne programe, obuku i istraživanje provode osviještenost o korupciji u današnjem svijetu. Njihov cilj je dublje proučiti korupciju, što se događa kada dođe do nje i zašto dođe do nje. Na taj način mogu smisliti najefikasnije strategije kako se suočiti s njom i suzbiti je na minimum ako ne i iskorijeniti iz pojedinih područja. Akademija nudi magistarske programe i specijalizirane tečajeve, koji polaznike opremaju praktičnim alatima i znanjem za rješavanje korupcije u njihovim područjima. Studenti iz cijelog svijeta provode praktične aktivnosti usmjerene na stvaranje ili jačanje inicijativa kolektivne akcije. Njihove aktivnosti uključuju, među ostalim, promicanje etičkih standarda i jačanje kulture integriteta u lučkom sektoru. Uspostavljeni projekti su već prepoznati kao uspješni jer daju vidljive rezultate. Projekti su od velikog interesa za pomorsku industriju jer daju rješenja održivog načina, što bi značilo da borba protiv korupcije bude cijelo vrijeme prisutna. Kroz ove inicijative, akademija je postala jedan od važnijih dionika u globalnoj borbi protiv korupcije [41].

Baltičko i međunarodno pomorsko vijeće (BIMCO) je globalno trgovačko udruženje za brodovlasnike, operatere brodova, posrednike u brodarstvu i druge broderske dionike uključene u međunarodnu pomorsku industriju. Osnovan 1905. godine, BIMCO je izrastao u vrlo utjecajnu međunarodnu organizaciju koja ima središnju ulogu u promicanju standardizacije u ugovaranju poslova, transparentnosti i profesionalizma unutar brodarstva. Sa sjedištem u Kopenhagenu u Danskoj, BIMCO pruža širok raspon usluga za brodski i pomorski sektor kao što su standardi i ugovori koji imaju za cilj omogućiti nesmetan i učinkovit protok robe preko svjetskih oceana. Jedna od BIMCO-vih preporuka je antikorupcijska klauzula 2015., objavljena 7. prosinca 2015. godine. Ona pruža korisnicima prikladan odgovor na nezakonite zahtjeve za darovima u gotovini ili naturi, poput cigareta ili alkohola. Osmišljena je za korištenje u ugovorima o najmu broda na vrijeme. Nacionalno zakonodavstvo se sve više kreće prema općim zabranama svih oblika korupcije, stoga se svako plaćanje ili dar, ma koliko mali bio, smatra nezakonitim. U nekim slučajevima može postojati obrana prisilom, ali to će vjerojatno biti dostupno samo u najgorim slučajevima kada postoji vrlo stvaran rizik od fizičkog nasilja ili zatvorske kazne [42].

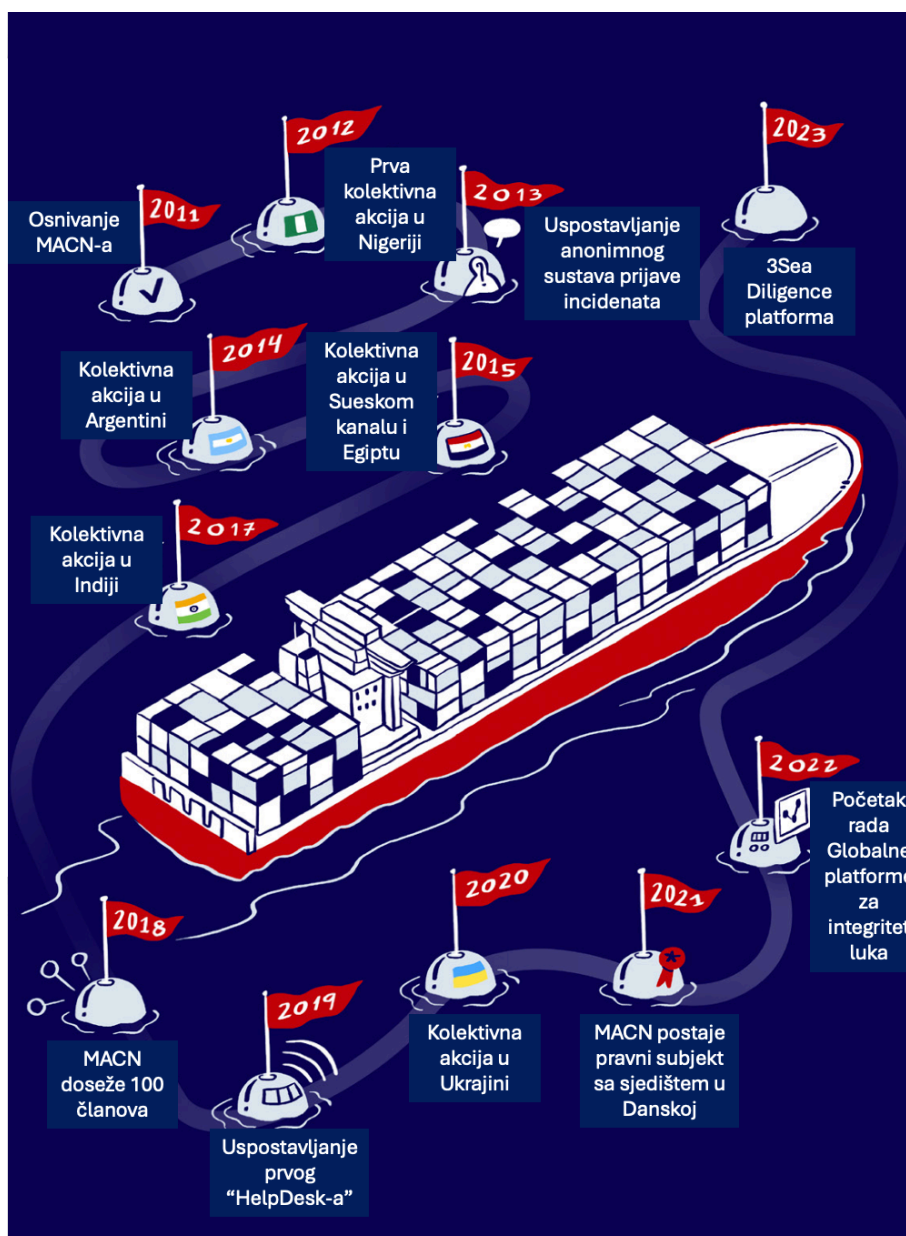
Međunarodni pomorski ured (eng. International Maritime Bureau - IMB) je specijalizirani odjel Međunarodne trgovačke komore (eng. International Chamber of Commerce – ICC). IMB je neprofitna organizacija, osnovana 1981. godine kako bi djelovala kao središnja točka u borbi protiv svih vrsta pomorskog kriminala i zloupotrebe. Međunarodna pomorska organizacija pozvala je vlade, sve zainteresirane i organizacije na međusobnu suradnju i razmjenu informacija s IMB-om, s ciljem održavanja i razvoja koordiniranog djelovanja u borbi protiv pomorskih prijevара. IMB je potpisao memorandum o razumijevanju sa Svjetskom carinskom organizacijom i ima status promatrača u Interpolu. Glavni zadatak IMB-a je zaštititi integritet međunarodne trgovine od prijevара i zloupotreba. Već više od 25 godina koristi se znanjem iz industrije, iskustvom i pristupom velikom broju dobro postavljenih kontakata diljem svijeta kako bi identificirao i istražio prijevare, uočavao nove kriminalne metode i trendove te isticao druge prijetnje trgovini. Informacije prikupljene iz različitih izvora i tijekom istraga daju se članovima u obliku pravodobnih savjeta. Navode se identificirane prijetnje kako bi članovi mogli smanjiti svoju ranjivost na njih. Tijekom godina ovaj je pristup prevenirao mnoge pokušaje prijevара, ukazao na njih i uštedio pomorskoj trgovačkoj industriji milijune dolara [43].

4.2. POMORSKA ANTIKORUPCIJSKA MREŽA

Pomorska antikorupcijska mreža (engl. Maritime Anti-Corruption Network - MACN) je globalna mreža koja pruža jedinstveni forum za korporacije kako bi pridonosile smanjenju korupcije u pomorskoj industriji. MACN organizacija je osnovana 2011. godine i danas broji preko 200 kompanija učlanjeno u MACN mrežu, čime MACN ima važnu ulogu u pomorstvu i ima ključnu ulogu u preookeanskom transportu tereta. Suradujući s industrijom te vladama obalnih država, MACN je uspio prikazati dionicima rizik korupcije kroz uspostavljene akcije u pojedinim državama, dok stoji uz vodeće načelo da osoblje na „prvoj liniji“ mora biti osnaženo kolektivnim glasom industrije.

Danas je MACN nagrađivana globalna mreža koja radi na svojoj viziji pomorske industrije bez korupcije, koja omogućuje poštenu trgovinu na dobrobit društva u cjelini. MACN je postao jedan od najpopularnijih primjera inicijative kolektivnog djelovanja za uklanjanje korupcije kroz industrijski dijalog i javno/privatna partnerstva. Ključni dionici, uključujući Ujedinjene narode (eng. United Nations), Organizaciju za ekonomsku suradnju i razvoj (eng. Organization for Economic Cooperation and Development), Međunarodnu pomorsku organizaciju (eng. International Maritime Organization), Svjetsku carinsku organizaciju (eng. World Customs Organization) i tvrtku Transparency International, prepoznali su MACN-ove napore u borbi protiv korupcije u globalnom pomorskom lancu opskrbe. Radeći u partnerstvu s industrijom, vladama i civilnim društvom, MACN uspješno rješava rizike od korupcije kroz specifične akcije u državama: Argentini, Bangladešu, Egiptu, Indiji, Indoneziji, Nigeriji, Pakistanu i Ukrajini. MACN-ove inicijative rezultirale su evidentnim rezultatima poput uklanjanja trgovinskih prepreka, ojačanih okvira upravljanja i znatnog smanjenja razine korupcije u pomorskoj trgovini.

Tijekom posljednja 24 mjeseca MACN-ov rad i fleksibilnost sustava ovu su mrežu dobro opremili kako bi mogla podržati članove kroz konstantno mijenjajuću industriju. Obuka osoba koje su prve izložene u borbi protiv korupcije, angažman vlade te kontinuirano ulaganje u tehnologiju koja omogućuje usklađenost članova s propisima, učinili su ulogu MACN-a vrlo bitnom [46,47].

Slika 1. Prikaz postignuća pomorske antikorupcijske mreže od osnivanja do danas

Izvor: About MACN, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/overview-and-history/>,

MACN i njezini članovi rade na uklanjanju svih oblika pomorske korupcije podizanjem svijesti o izazovima s kojima se suočavaju kroz provedbu MACN-ovih antikorupcijskih načela te zajedničkog razvoja kroz razmjenu najboljih praksi. To uključuje suradnju s vladama, nevladinim organizacijama i civilnim društvom na identificiranju i ublažavanju temeljnih uzroka korupcije i stvaranju kulture integriteta unutar pomorske zajednice. Cijela inicijativa ove mreže se zapravo provodi u 3 temeljna stupa:

1. Podizanje sposobnosti
2. Kolektivno djelovanje
3. Suradnja

4.2.1. TEMELJNI „STUPOVI“ MACN-A

MACN radi prema svojoj viziji kroz ostvarivanje triju ciljeva: podizanja sposobnosti, kolektivnog djelovanja i suradnja

e. Podizanje sposobnosti se odnosi na pružanje vodećih inovativnih rješenja članovima. Do 2025. godine želi se ostvariti osnaženje pomorske industrije koja se bori s izazovima korupcije s članstvom u MACN-u koje se reklamira kao ključno za uspjeh. MACN pruža podršku za sazrijevanje industrije u provedbi usklađenosti s antikorupcijom kroz izgradnju sposobnosti. Kolektivno djelovanje govori o pokretanju i vođenju promjene u radnom okruženju. Do 2025. godine, s članovima i partnerima teži se ka pokretanju značajno poboljšane mjere usklađenosti u državama koje MACN-ova strategija kolektivnog djelovanja cilja. MACN pokreće promjene u globalnoj trgovini kroz kolektivno djelovanje. Suradnja kao treći „stup“ organizacije cilja na partnerstva suradnika i stručnjaka koji rade na podizanju standarda integriteta u pomorskoj trgovini. Do 2025. godine kroz partnerstva, odnosno suradnju, MACN se zalaže za regulatorne promjene i suradnje na međunarodnim forumima kako bismo podigli svijest o pomorskoj korupciji i pridonijeli boljim etičkim standardima izvan sfere utjecaja MACN-a.

Podizanje odnosno izgradnja sposobnosti označava pružanje korisnicima više alata koji im mogu pomoći i podići njihovu sposobnost u prepoznavanju i rješavanju izazova korupcije koji mogu doći u svakakvim oblicima. Jedan od najnovijih načina je učenje na temelju prikupljenih podataka o postojećim mjestima ili već označenim destinacijama koja se oglašavaju kao žarišta korupcije, te ona mjesta gdje je rastući trend korupcije. MACN vjeruje da je bolje razumijevanje načina na koji anonimni sustav prijavljivanja funkcionira ključno u olakšavanju članovima u njihovoj borbi protiv korupcije. Na godišnjoj bazi se održavaju razni seminari i izdaju članci kako bi osvijestili članove o novim načinima prijave podataka i alatima koji pomažu u osviještenosti o koruptivnim mjestima. Rezultati iz anonimnog sustava za prijavu incidenata omogućuju ne samo članovima, već i cijeloj pomorskoj industriji da uče jedni od drugih i budu bolje pripremljeni za zaustavljanje u lukama visokorizičnih područja. Provedba ovih aspekata bi označavalo podizanje sposobnosti članova [48].

Strategija kolektivne akcije i suradnje započela je 2012. godine mapiranjem lokacija na kojima se pomorska industrija suočava s mnogim koruptivnim zahtjevima. Zajednički naponi strateški su osmišljeni za rješavanje značajnih integriteta u pomorskoj industriji, s fokusom na države i luke u kojima su ti izazovi ozbiljni i učestaliji nego u drugim. Inicijativa

ima prioritet na lokacijama koje pokazuju spremnost za suočavanje s korupcijom, osiguravajući da su napori usmjereni tamo gdje mogu biti najučinkovitiji i postići najveći pomak. Kritično je razmotriti i značajnost tih luka, te se najviše posvećuje pažnje lukama koje će ostati značajne za pomorsku trgovinu u sljedećih tri do pet godina. Nadalje, ti su napori koncentrirani u područjima gdje postoji značajna komercijalna moć što omogućuje učinkovitiju promjenu uz kolektivnu akciju. Izvedivost postizanja značajne promjene procjenjuje se procjenom potencijala za suradnju s lokalnim dionicima i stupnjem lokalne političke predanosti borbi protiv korupcije. Ovaj pristup osigurava da je inicijativa kolektivnog djelovanja održiva i usklađena s potrebama pomorske industrije. MACN-ov kolektivni rad u državi ocjenjuje se pomoću sljedećih faktora: utjecaj što se odnosi na rezultate koji poboljšavaju radno okruženje i smanjuju korupciju, zatim na povećanje sudjelovanja članova u državama u kojima je suočavanje s izazovima učestalo, i zadnje na povećanje suradnje s bitnim dionicima kao što su vlade i građani. Već prije spomenuti uspostavljeni projekti su dokaz kako se kolektivnom akcijom mogu postići velike stvari i vidi se promjena, ne samo u smanjenju slučaja korupcije već i u vremenu koje je potrebno da se odgovori i riješi prijavljeni slučaj [49].

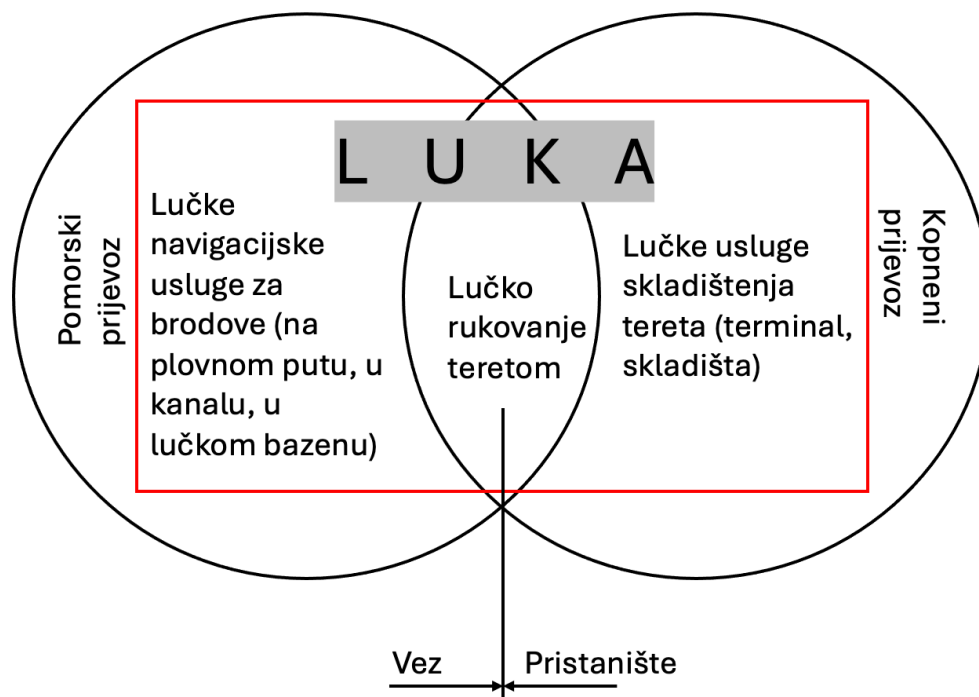
MACN polazi od pretpostavke da svaki dionik ima ulogu u izgradnji održivog društva koje je uključeno u borbu protiv korupcije. Podrška vlada, donatora i drugih međunarodnih dionika ključni je dio inicijative suzbijanja korupcije. Podrška donatora potiče i dodatno motivira tvrtke da se uključe u ovu inicijativu i otvara vrata vladama na visokorizičnim tržištima da sudjeluju u pokretanju promjena. Model suradnje koji se križa između međunarodnog i nacionalnog poslovanja, između vlada i privatnog sektora je jedan od temeljnih stupova i razloga zašto je ova mreža uspješno uspostavila projekte i nastavlja se razvijati iz godine u godinu s jasno vidljivim dobrim rezultatima i povećanjem broja članova. Podržavajući MACN, partneri donatori mogu promicati usklađenost s antikorupcijskim propisima i kulturu integriteta u privatnom sektoru te ulagati u inicijative kolektivnog djelovanja koja pokreću mjerljiva smanjenja korupcije u lukama diljem svijeta. Teoretski gledajući, treći stup pomorske antikorupcijske mreže je poveznica između prva dva gdje se zajedničkim djelovanjem i suradnjom podiže sposobnost i osviještenost ne samo članova, već i građana u borbi protiv korupcije, pa tako i poticaj na kolektivnu akciju koja okuplja članove, zainteresirane strane i vlade kako bi učinile pomorsku industriju mjestom koje je sigurnije, pravednije, etički prihvatljivije s kulturom integriteta koja opstaje.

4.2.2. MACN 2030 STRATEGIJA

Pomorska antikorupcijska mreža je predstavila ambicioznu strategiju za 2030. godinu za povećanje baze organizacije, proširenje MACN-a s fokusom na pomorsku trgovinu i kopneni prijevoz te daljnje produbljivanje MACN-ove vrijednosti i usluga koje pruža članovima i partnerima. Pomak fokusa na pomorsku trgovinu i kopneni prijevoz znači da će se MACN usredotočiti na aktivnosti u cijelom transportnom lancu, od pošiljatelja do primatelja. Ključ nove strategije je razvoj lokalnih resursa i izgradnja kapaciteta u državama gdje se provodi kolektivna akcija. Strategija će djelovati prema cilju da do 2030. pomorska industrija više neće smatrati korupciju preprekom u pomorskoj trgovini. MACN je formulirao ključne stavke za 2030. koji će se implementirati u rad:

1. Skaliranje MACN-ovog otiska na industriju,
2. Širenje djelokruga MACN-a za rješavanje izazova u pomorskoj trgovini,
3. Povećanje ponude članovima i partnerima.

Kako bi uspjeli ostvariti nabrojane stavke, odredili su pojedine ciljeve koji se moraju ostvariti kako bi to bilo moguće, poput rasta i raspodjele prihoda i baze financiranja, te jačanja organizacijskih resursa kao kapaciteta [50].

Slika 2. Prikaz pomorske trgovine i kopnenog prijevoza

Izvor: MACN 2030 Strategy, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/wp-content/uploads/2023/04/MACN-2030-strategy.pdf>

Ova promjena fokusa je bitna iz nekoliko razloga. Sakupljanjem iskustva u borbi protiv korupcije primjećuje se da je ublažavanje korupcije u carinskim postupcima na brodu ponekad jednostavno zamijenjeno drugim shemama korupcije u drugim dijelovima transportnog lanca. Nadalje, pomorska industrija se konstantno mijenja. Dionici u industriji proširuju svoju ponudu usluga ulaskom u nova područja, kontrolom nad opskrbnim lancima „od vrata do vrata“, kako bi omogućili poboljšano planiranje, spremnost, otpornost na svakidašnje izazove i digitalizaciju. Neki su prijevoznici proširili svoje flote, a također imaju za cilj postati integratori logističkih usluga i na kopnu i na moru čime su postali pružatelji sveobuhvatne usluge. Strategija 2030. ima cilj privući nove dionike u opskrbnom lancu pomorske trgovine koji su ključni za rješavanje izazova u pomorskoj trgovini i prijevozu u unutrašnjosti. To uključuje operatere luka i terminala te logističke tvrtke. Ova promjena također će zahtijevati novu ponudu za vlade i druge aktere koji žele poboljšanja. Za MACN će biti ključno ojačati svoju ponudu usluga i kompetencije u cijelom lancu pomorske trgovine kako bi se privukli i zadržali novi dionici. Raširenost i široka zastupljenost industrije su ono što MACN-u daje utjecaj na borbu protiv korupcije, a da bi bili uspješni u rješavanju korupcije u pomorskoj trgovini, povećanje članstva i MACN-ov otisak u industriji ključni su za održavanje i jačanje glasa i utjecaja MACN-a.

Zaključno, MACN-ova 2030. strategija ističe sveobuhvatan rad ove mreže koji je usmjeren na budućnost u kojoj će se iskorijeniti korupcija u cijelom transportnom lancu. Usredotočujući se na povećanje prihoda i povećanje broj članova, MACN ima cilj osigurati održivost svojih antikorupcijskih inicijativa u državama gdje se provodi kolektivna akcija, tako i u lukama koje su prepoznate kao žarišta korupcije. Strategija naglašava važnost suradnje s lokalnim dionicima i daje prioritet regijama sa značajnim izazovima poslovnog značaja. Iskorištavanjem komercijalnog utjecaja i poticanjem zajedničkog djelovanja u borbi protiv korupcije, MACN nastoji uvesti i provesti sustavne promjene u visokorizičnim područjima i proširiti svoje područje djelovanja na cijeli lanac pomorske trgovine. Ovaj pristup ne samo da jača operativne sposobnosti MACN-a, već također ima i ulogu najvećeg aktera u borbi protiv korupcije u pomorstvu.

5.USPOSTAVLJENI SVJETSKI PROJEKTI U SUZBIJANJU KORUPCIJE U POMORSTVU

Tvrtke koje posluju u globalnim opskrbnim lancima suočavaju se s nizom problema systemske korupcije, kao što su zahtjevi za plaćanjem olakšica ili iznuda za mito, kada trguju robom preko granica. Nacionalno zakonodavstvo protiv podmićivanja u mnogim državama i pojedini propisi izvršili su pritisak na međunarodno poslovanje da zauzme čvrst stav protiv korupcije. Međutim, svaka tvrtka koja provodi interne politike protiv podmićivanja i plaćanja olakšica riskira gubitak posla ili kašnjenja, osim ako i njihovi konkurenti ne uvedu sličnu politiku. Ovaj nedostatak nekoga tko će prvi započeti s inicijativom, na pogrešan način potiče tvrtke na davanje mita i plaćanje olakšica kako bi mogle opstati na tržištu, umjesto promicanja jednakih uvjeta za sve.

Jedan pristup koji se pojavio kako bi tvrtke prevladale takve probleme se naziva „kolektivna akcija“, koja omogućuje tvrtkama da razmjenjuju informacije, koordiniraju radnje i uključe vladu i građanstvo bez ugrožavanja vlastite konkurentske prednosti i slobode poslovanja. Posljednjih je godina pokrenut niz primjera kolektivne akcije koju pokreću poduzeća u borbi protiv korupcije, s ključnim institucijama javnog sektora kao što su carinske vlasti koje imaju vodeću ulogu. Jedan primjer uspješne zajedničke akcije je Pomorska antikorupcijska mreža (MACN). Mreža osnovana 2011. godine kao inicijativa predvođena industrijom, koja zajednički radi na viziji pomorske industrije bez korupcije koja omogućuje poštenu trgovinu za dobrobit društva u cjelini. Od svog osnivanja, MACN je radio na jačanju antikorupcijskih programa svojih tvrtki članica pružajući sustave, alate, politike i najbolje prakse kako bi im pomogao da se odupru plaćanjima olakšica. Promicanjem dobrih korporativnih praksi u pomorskoj industriji u borbi protiv mita i plaćanja olakšica, MACN nastoji izgraditi kulturu integriteta između članova, u konačnici osiguravajući da sve tvrtke ovlaste svoje zapovjednike da se odupru zahtjevima za plaćanje olakšica prilikom pristajanja u pojedinim lukama.

Srž rada su inicijative za kolektivno djelovanje u kojima se tvrtke članice ujedinjuju sa širokim rasponom dionika, uključujući lučke i carinske vlasti, nevladine organizacije i lokalnu upravu za provedbu niza programa za izravno rješavanje korupcije u lukama. Zajedno provode analizu temeljnih uzroka i provode niz preporučenih radnji osmišljenih za borbu protiv korupcije u lukama i diljem pomorskog opskrbnog lanca. Zajedničko djelovanje važan je alat za pomoć privatnom sektoru u poduzimanju proaktivnih koraka u borbi te suzbijanju korupcije na minimum.

Slika 3. Prikaz MACN kolektivnih akcija diljem svijeta

Izvor: MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

Pomorska antikorupcijska mreža uvijek teži ka promicanju antikorupcijske politike i minimalizacijom rizika korupcije s kojim se može susreti brod, odnosno posada broda prilikom dolaska u pojedine svjetske luke. Dobiveni podaci o pojedinim državama ukazuju na velike korupcijske probleme u pojedinim pomorskim lukama, stoga je MACN uspostavio projekte u tim državama. Kolektivne akcije su generirale značajne rezultate, poput smanjenja olakšica zahtjeva u Sueskom kanalu ili novih propisa u Argentini koji dužnosnicima otežavaju traženje mita, te poboljšane jednostavnosti operacija u Nigerijskim lukama. Ovi veliki napreci mogući su uz implementaciju standardiziranih operativnih postupaka i žalbenih mehanizama.

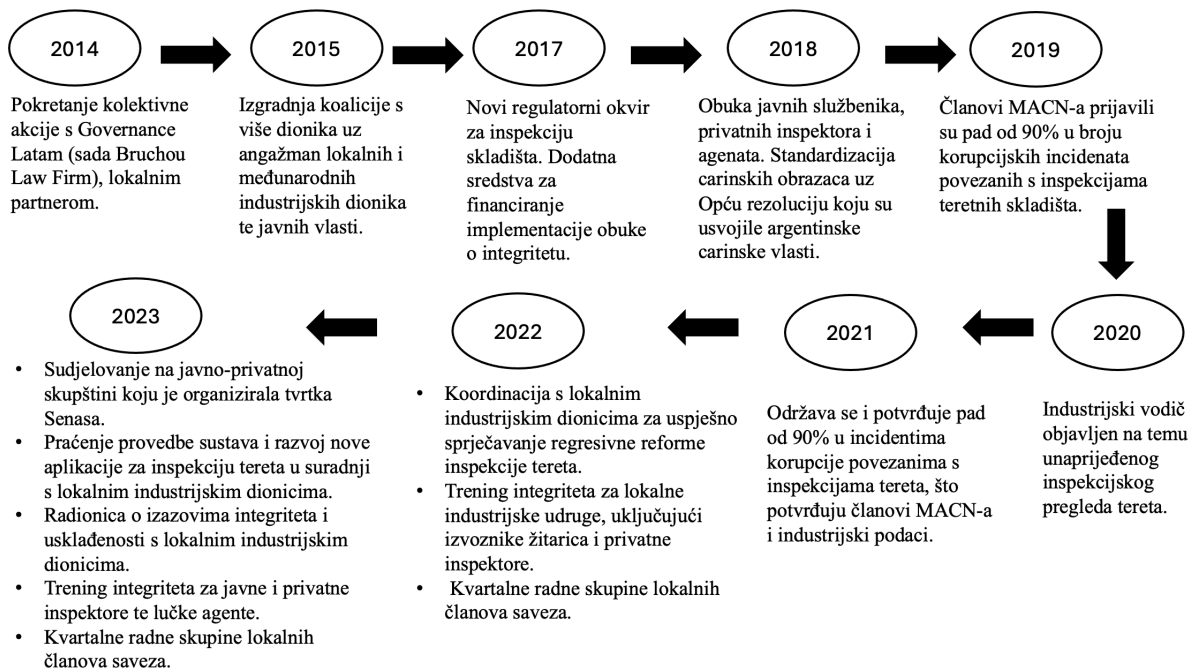
Trenutno postoji deset uspostavljenih projekata u državama diljem svijeta s ostvarenim značajnim napretkom. U ovom poglavlju detaljnije će se obraditi projekti koji su ostvareni u: Argentini, Egiptu, Nigeriji, Indoneziji i Ukrajini. Prikazat će se početak projekta, što se nastojalo postići te do kuda je projekt došao, također će slikovno biti prikazan napredak u pojedinoj državi na lenti vremena. Neki od ostalih projekata koji su noviji i nema još dovoljno objavljenih podataka o njima, ali se i u kratko vrijeme vidi postignut napredak, provodi se u: Bangladešu, Gani, Indiji, Maleziji i Pakistanu [51].

5.1. ARGENTINA

Godine 2014. MACN je putem svog mehanizma autonomnog prijavljivanja incidenata prepoznao česta ponavljajuća izvješća o zahtjevima za plaćanjem mita u gotovini tijekom inspekcijskih pregleda skladišta u Argentini. Brodarske tvrtke koje posluju u Argentini susrele su se s izazovima u vezi s inspekcijama skladišta i spremnika, carinskim deklaracijama i provođenjem inspekcija na brodu. Neuspjeh na inspekciji bio je skup jer je to značilo da su se brodovi smatrali nesposobnim za primitak tereta, odnosno za plovidbu. Ovisno o tržišnim uvjetima, lučki troškovi i komercijalna kašnjenja nastala od svakog dodatnog dana u luci mogu iznositi više od 50 000\$ po danu. Podaci tvrtki članica MACN-a ukazali su na sustavni problem s gotovinskim zahtjevima za plaćanje nečistih skladišta žitarica, uključujući slučajeve iznude.

Kako bi se uspio riješiti ovaj problem, MACN je pokušao razumjeti temeljne uzroke i osmisliti rješenje. MACN i lokalni partner Governance Latam (sadašnji Bruchou & Funes De Rioja), u suradnji s drugim zainteresiranim dionicima u industriji, spojili su inicijativu kolektivne akcije za istraživanje temeljnih uzroka problema i podršku vladi u reformi njezinih postupaka za borbu protiv korupcije. Nakon tri godine kolektivnih javno-privatnih napora, 2017. godine usvojena je regulatorna reforma usmjerena na integritet. Novi regulatorni okvir modernizirao je inspekcijski sustav u skladu s međunarodnim standardima, osiguravajući provođenje inspekcijskih pregleda na legalan način i stanje skladišta u kojem moraju biti. Nakon što je regulativa stupila na snagu, MACN je obučavao i podizao svijest u cijeloj industriji o novim zahtjevima kako bi se podržalo široko usvajanje novih praksi.

Rezultat kolektivne akcije je vrlo vidljiv. Zabilježen je pad prijavljenih incidenata od čak 90% i drastično smanjenje zahtjeva za plaćanjem gotovinom. MACN nastavlja bliski dijalog s dionicima, članovima i vanjskim industrijskim partnerima kako bi pratio situaciju na terenu i osigurao da sve strane poštuju standarde integriteta tijekom provođenja inspekcija. Praćenje napretka i promjena podržano je podacima o incidentima koje je MACN prikupio preko svoje platforme i povratnim informacijama od članova koji vode dijalog s njihovim kolegama iz industrije. Ostvarena reforma pridonijela je povećanju učinkovitosti, integriteta i transparentnosti inspekcija, smanjenju mogućnosti kašnjenja brodova iz nejasnih ili neutemeljenih razloga i olakšavanju nesmetanog prolaza plovila u korist posade koja se nalazi u prvoj liniji i na koje korupcija prvo djeluje, uz utjecaj na globalnu trgovinu i gospodarstvo Argentine [52].

Slika 4. Prikaz napretka kolektivne akcije u Argentini kroz godine

Izvor: Pripremio student prema MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

Na slici 4. prikazan je proces uspostavljanja projekta sve do prošlogodišnjih uvedenih stavki. Unutar ove inicijative kao najveći uspjeh se prikazuje 2017. godina gdje je zabilježen pad od 90% broja koruptivnih incidenata povezanih s inspekcijom skladišta tereta što ukazuje na efikasnost provođenja mjera i predstavlja značajan pomak u ovom aspektu. Trenutno se provode mjere kako bi se regulatorni okvir koji je uveden nastavio provoditi i održavati [53].

5.2. EGIPAT

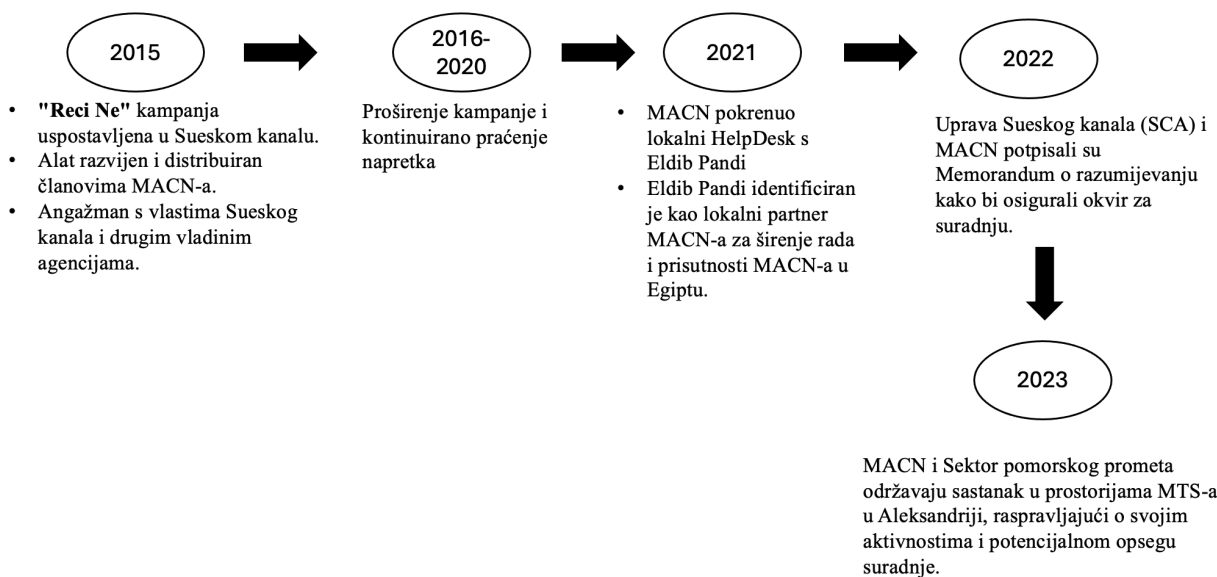
Egipat je uspostavio čvrste antikorupcijske okvire i planove u vezi s regionalnim i međunarodnim konvencijama protiv korupcije, odnosno Konvencijom Ujedinjenih naroda protiv korupcije (eng. United Nation Convention Against Corruption - UNCAC), Arapskom konvencijom protiv korupcije (eng. Arab Anti-Corruption Convention) i Konvencijom Afričke unije o prevenciji i borbi protiv korupcije (eng. African Union Convention on Preventing and Combating Corruption – AUCPCC), također osnivanjem antikorupcijske akademije Nadzornog tijela koje kroz obrazovanje i osposobljavanje teži naprema sprječavanju i suzbijanju korupcije. Predugo su se rizici integriteta procjenjivali na temelju percepcije, a ne na temelju iskustava utemeljenih na dokazima. Ključni fokus rada MACN-a bilo je prikupljanje anonimnih izvješća o incidentima i izvješća lokalnog HelpDeska kako

bi se steklo činjenično razumijevanje izazova integriteta koji se vide u egipatskim lukama i tijekom tranzita Sueskim kanalom. Služba za pomoć, odnosno „HelpDesk“, podržava članove MACN-a čija su plovila suočena s koruptivnim zahtjevima prilikom pristajanja u luke i terminale. Služba za pomoć pruža operativne savjete i koristi platformu koja olakšava upoznavanje lokalnih vlasti s nastalim incidentom i kasnije izvješćem o samom incidentu. Ova izvješća pomažu široj pomorskoj zajednici da poboljša poslovanje i omogući uspješnu suradnju između poduzeća i pomorskih vlasti, a u ovom slučaju i napredak poslovanja u Egiptu.

Strategija u Egiptu se provodila kroz tri stavke: kampanja „Reci NE“, uspostavljanje HelpDeska i formalna suradnja s vlastima Sueskog kanala. MACN je pokrenuo kampanju „Reci Ne“ u Sueskom kanalu na Globalni dan borbe protiv korupcije 9. prosinca 2015. godine. Kampanja je bila zajednički napor, a tvrtke članice MACN-a pristale su prijaviti i odbiti koruptivne zahtjeve korištenjem koordinirane politike nulte tolerancije, komunikacijskog materijala i ugrađivanjem alata koji je razvio MACN. Konstantnim praćenjem utjecaja primijećeno je širenje kampanje i među lokalnim partnerima poput lučkih agenata. U rujnu 2021. MACN je u partnerstvu uspostavio svoj lokalni HelpDesk u Egiptu kako bi pomorsku industriju osnažio da se odupre i prijavi incidente korupcije. Lokalni HelpDesk omogućio je MACN-u da se pozabavi porastom nedavnih incidenata kao i općim problemima s kojima se susreću članovi. Uprava Sueskog kanala (eng. Suez Canal Authority) i MACN potpisali su Memorandum o razumijevanju u studenom 2022. kako bi pružili okvir za olakšavanje suradnje između njih u područjima transparentnosti i integriteta te pridržavanja egipatske nacionalne strategije protiv korupcije. Memorandum o razumijevanju ima za cilj uspostaviti službeni komunikacijski kanal između uprave Sueskog kanala i MACN-a. Za daljnje proširenje trenutno obje stranke rade na razvoju dokumenta Protokola.

Utjecaj koji su ove tri zasebne stavke donijele, odnosno što su postigle, je vrlo očit. Kampanja „Reci Ne“ rezultirala je padom incidenata i time pokazala kako kolektivna akcija može predstavljati jednu od najvažnijih uloga u rješavanju rizika integriteta, donoseći opipljiva poboljšanja operativnog okruženja za posadu i lokalne dionike. Godine 2022. MACN i njezin partner tvrtka Eldib Pandi s kojom je uspostavila HelpDesk nastavili su nadzirati plovila koja prilaze egipatskim lukama i plovnim putovima te su izradili vodič, što treba i što ne treba raditi u prolasku kroz Sueski kanal i egipatske luke i terminale. Lokalni HelpDesk aktivan je već skoro tri godine i zabilježena je aktivnost od 40 članova koji su koristili ovu podršku. Uz to, registrirana su 593 dolaska u luke od koji je 13 bilo označeno

kao incidentno. Lokalni HelpDesk uz pravovremenu pomoć ključnih lokalnih dionika uspješno je riješio sve incidente, odnosno postotak riješenosti je stopostotan.

Slika 5. Prikaz napretka kolektivne akcije u Egiptu kroz godine

Izvor: Pripremio student prema MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

Na slici 5. prikazano je djelovanje u Egiptu od 2015. do 2023. godine. Sueski kanal je diljem svijeta ozloglašen i prema podacima prikazan kao dio svijeta gdje postoji najviše korupcije. Stoga su ova inicijativa i uspostavljanje kampanje od velike važnosti za Egipat. Prijavljeni pad incidenata daje dodatan poticaj za borbu protiv korupcije u ovom predjelu svijeta i dobra je osnovica za uspostavu još boljih sustava koji će dodatno poboljšati situaciju [54].

5.3. NIGERIJA

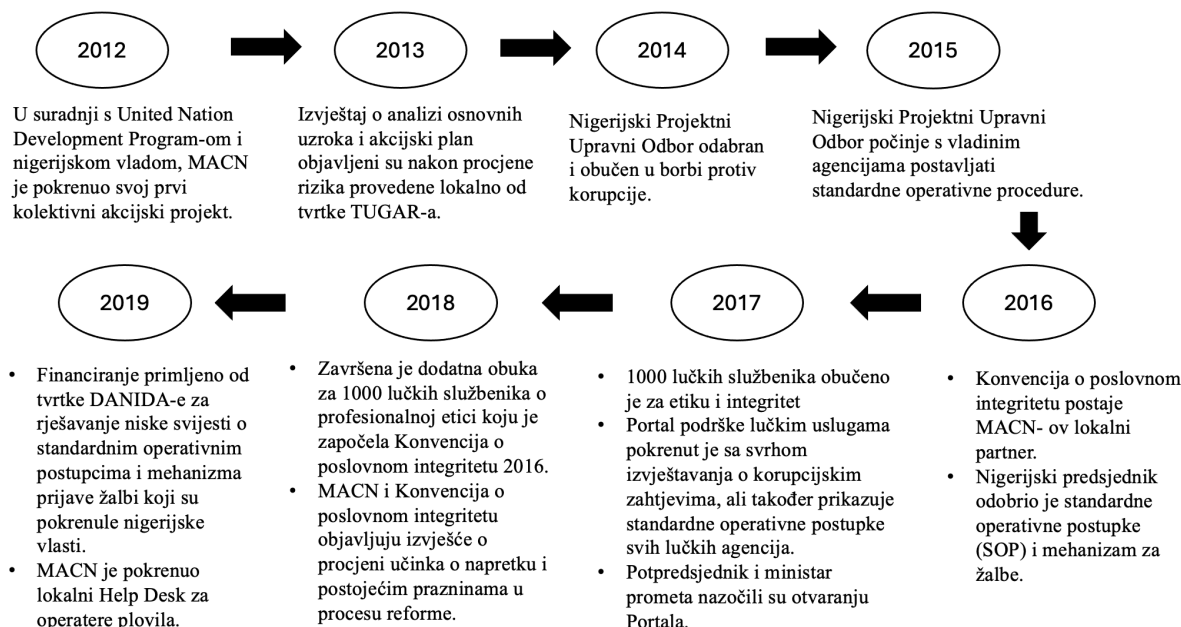
Prilikom evaluacije u kojoj državi je najpotrebnije uspostaviti kolektivnu akciju, Nigerija se prikazala kao jedna od najizazovnijih država za poslovanje. Korupcijski zahtjevi predstavljali su veliki rizik za njegove članove. Tvrtke su se suočavale sa slučajevima iznude, uznemiravanja i prijetnji nasiljem. Štoviše, propisima i postupcima u lukama nedostajali su pojedinosti i dosljednost, što je vlastima davalo široke diskrecijske ovlasti.

Od 2012. godine MACN provodi inicijativu kolektivne akcije za smanjenje korupcije u lučkom sektoru u Nigeriji. MACN-ova strategija za cilj ima dugotrajan učinak i usredotočena je na provođenje sveobuhvatne procjene rizika, suradnje s dionicima, provedbu radnji za poboljšanje transparentnosti i upravljanja te poticanje institucionalizacije i

izgradnje administrativnih kapaciteta za borbu protiv korupcije u nigerijskom lučkom sektoru. Provedena je sveobuhvatna procjena rizika kako bi se identificirali specifični oblici korupcije, temeljni pokretači i radnje koje se poduzimaju za rješavanje temeljnih uzroka u lukama. To je dovelo do preporuke plana povećanja stanja integriteta u lukama. MACN je surađivao s lokalnim dionicima iz privatnog sektora na provedbi radnji u procjeni koruptivne radnje i izgradnji okruženja gdje će se ta radnja brzo razriješiti. To uključuje razvoj alata, postupaka i mehanizma s ciljem poboljšanja transparentnosti, jačanja okvira upravljanja i povećanja jednostavnosti poslovanja u nigerijskim lukama i na terminalima. MACN je poticao rješenje zamisli institucionalizacije preko osnaživanja aktivnosti unutar državnih agencija i izgradnjom kapaciteta za funkcije lučkih agencija. Cilj je osigurati provedbu Priručnika o procedurama u nigerijskim lukama (eng. Nigerian Ports Process Manual – NPPM), usklađenost sa standardnim operativnim procedurama i pojačati aktivnosti provedbe u slučaju neusklađenosti kako bi se promicao integritet u nigerijskom pomorskom sektoru.

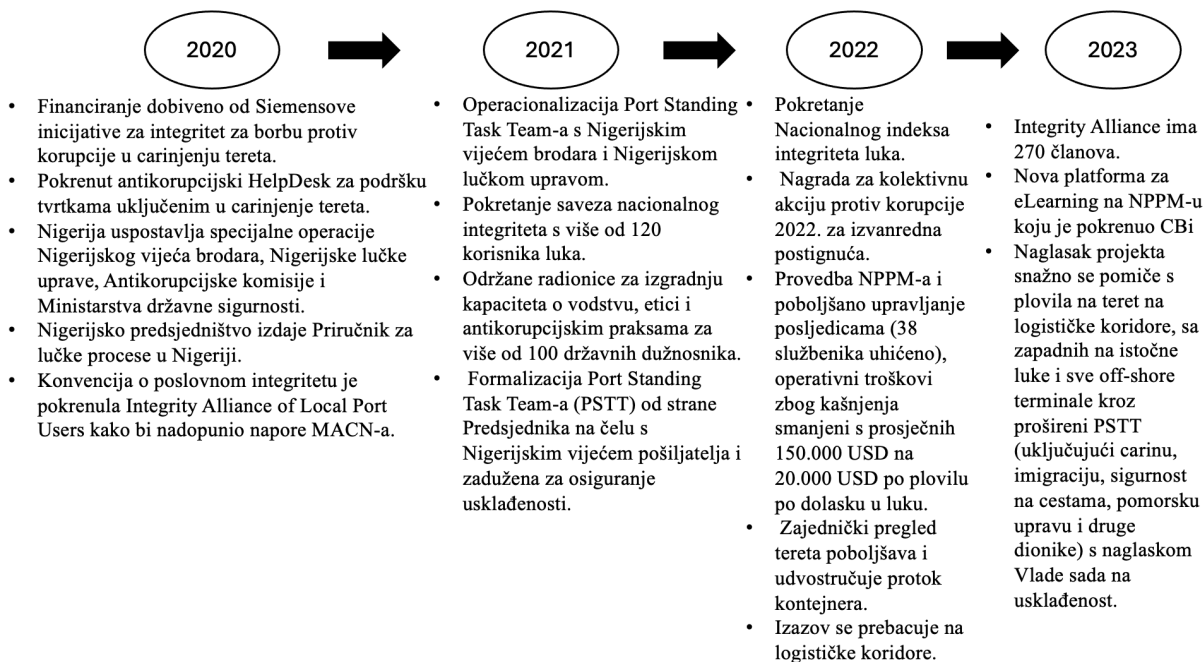
Antikorupcijska rješenja koja je usvojila nigerijska vlada rezultat su višegodišnjeg angažmana MACN-a i Konvencija o poslovnom integritetu (eng. Convention on Business Integrity – CBI) s Uredom potpredsjednika. MACN i Konvencija o poslovnom integritetu pridonijeli su značajnim antikorupcijskim rezultatima, uključujući razvoj antikorupcijskog alata koji sadrži standardne operativne postupke, portal za podršku lučkim uslugama, nigerijski lučki priručnik i mehanizam prijave. Savezna vlada, uz potporu potpredsjednika, imala je ključnu ulogu u tim nastojanjima, pokazujući snažnu predanost borbi protiv korupcije. MACN je također pokrenuo i HelpDesk za prijavu i praćenje korupcijskih zahtjeva, poboljšavajući kapacitete dionika za upravljanje protiv korupcije i smanjujući troškove poslovanja. Osnivanje grupe „The Port Standing Task Team“ koja osigurava potpunu implementaciju lučkog priručnika i standardnih operativnih procedura promovira integritet u nigerijskom pomorskom sektoru tako da suzbija koruptivne mreže u lukama i na terminalima. Izvršna naredba br .001 od 2017. o „Ease of Doing Business“ postala je zakonitom u veljači 2023. godine [56]. Ovo zakonodavstvo zahtijeva od svih vladinih agencija, uključujući lučke agencije, da objave svoje standardne operativne procedure, postupke podnošenja zahtjeva i vremenske okvire, mehanizme za pritužbe, te posljedice kašnjenja u procesima. Cilj mu je institucionalizirati tekuće reforme i promicati transparentnost. Razvoj rješenja temeljenog na rezultatima osnažio je privatni sektor i smanjio rizik i povezane troškove za plovila i tvrtke. Upotreba HelpDeska i nigerijskog lučkog priručnika s vremenom se povećala. Prije rada HelpDeska, rješavanje problema

trajalo je od 7 do 10 dana. Od 2021. godine plovila su prijavila prosječno vrijeme rješavanja slučajeva od 1 do 8 sati. Za brodovlasnika, operativni troškovi poput ostanka u luci, kašnjenja ili obrade papirologije smanjeni su s otprilike 150 000\$ na 20 000\$ po pristajanju u luku.

Slika 6. Prikaz napretka kolektivne akcije u Nigeriji kroz godine

Izvor: Pripremio student prema MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

Slika 7. Prikaz napretka kolektivne akcije u Nigeriji kroz godine - nastavak

Izvor: Pripremio student prema MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

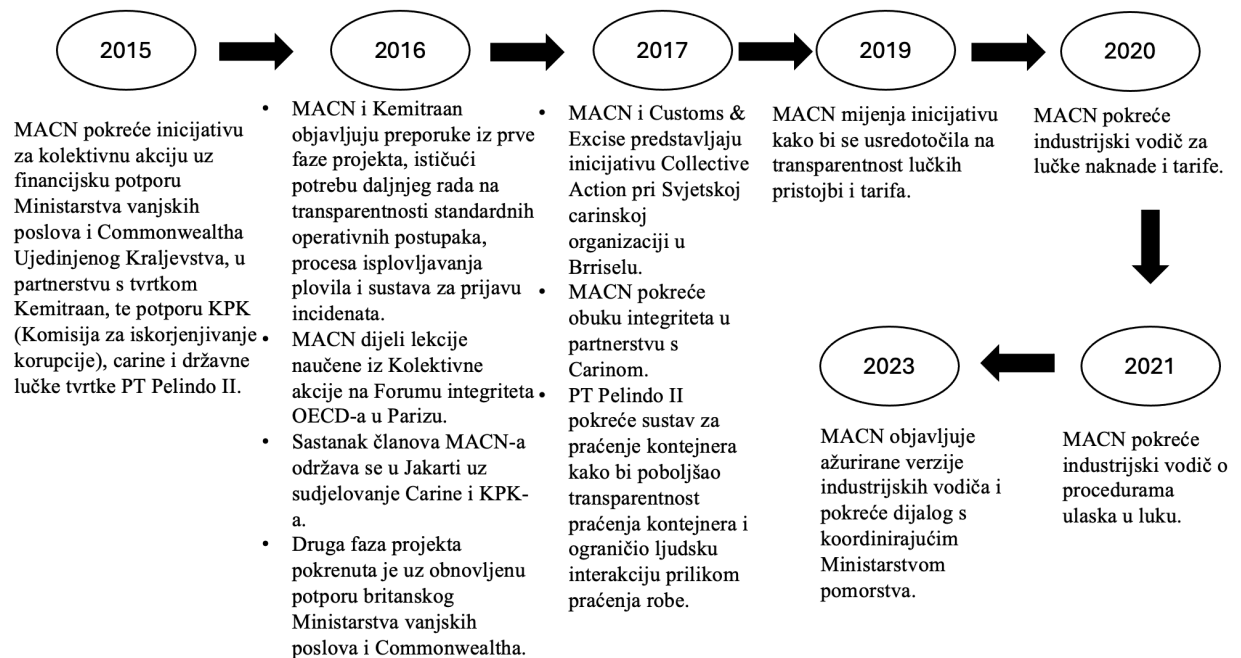
Iako je projekt uspješno dovršio aktivnosti i rezultate koji su izvorno bili predviđeni, još nije postigao učinak koji se u teoriji naveo. Ključni zaključak iz podataka provedenih anketa jest da je izvorna teorija promjene podcijenila važnost podizanja svijesti, komunikacije i poticanja usvajanja novih postupaka i alata za postizanje učinka. MACN je iz ovog projekta stekao dragocjeno iskustvo o tome kako provesti konkretne inicijative na terenu i na onim više izazovnim tržištima. Kao rezultat ovog projekta, MACN je u snažnoj poziciji da savjetuje i surađuje s vladama na globalnoj razini te da replicira korištenje ovih lučkih alata na drugim tržištima [55].

5.4. INDONEZIJA

Godine 2015. Pomorska antikorupcijska mreža pokrenula je projekt kolektivne akcije u Indoneziji uz potporu „UK Foreign and Commonwealth Officea“ i s partnerstvom tvrtke „NGO Kemitraan“. Indonezija je identificirana među tvrtkama članicama MACN-a kao žarište korupcije, a ključni izazovi s kojim su se suočili bili su dvosmisleni zakoni i propisi. Nezakonita plaćanja bila su uobičajena u indonezijskim lukama, uključujući zahtjeve „u naturi“ kao što su cigarete, pića, gostoprimstvo i zabava. Pomorske tvrtke koje su odbile platiti ili udovoljiti zahtjevima „u naturi“ često su bile kažnjene kašnjenjem ili novčanom kaznom zbog navodnog nepridržavanja propisa. Izazovi kao što su ovi motivirali su MACN da zajedno poduzmu mjere za promicanje integriteta i pravne transparentnosti u indonezijskom pomorskom sektoru.

MACN podržava članove da odbace nedopuštene zahtjeve u Indoneziji razvijanjem praktičnih smjernica za članove koji ulaze u indonezijske luke i koji se mogu integrirati u standardne operativne postupke tvrtke. Strategija se temelji na tri stupa: unapređenju transparentnosti, povećanju odgovornosti i dijeljenju podataka. Povećanje transparentnosti javnih pristojbi i tarifa te postupaka ulaska u luke u indonezijskim lukama što se postiže pružanjem jasnih smjernica o tarifama, naknadama i carinskim postupcima koji se primjenjuju. Također, vrlo je bitno poticanje tvrtki da koriste mehanizme odgovornosti, pružanjem smjernica o mehanizmima izvješćivanja koje tvrtke mogu koristiti ako im se naplati netočna tarifa ili se od njih zatraži plaćanje mita. Kroz dijeljenje podataka pruža se podrška tvrtkama da se bolje pripreme na zaustavljanje u luci, te ideja o zajedničkim izazovima i praksama specifičnim za glavne luke u Indoneziji. Kroz inicijativu koju je od 2015. do 2017. podupiralo Ministarstvo vanjskih poslova i Commonwealth Ujedinjenog

Kraljevstva, MACN je postigao mnoge od zacrtanih ciljeva, poput poboljšane transparentnosti i svijesti privatnog sektora o standardnim operativnim postupcima za uvoz i izvoz robe kroz luku Tanjung Priok. Nadograđen je sustav praćenja kontejnera i ograničena ljudska interakcija prilikom praćenja robe u luci. Također je i poboljšan dijalog između privatnog i javnog sektora o pitanjima integriteta, što dovodi do podizanja svijesti o problemu.

Slika 8. Prikaz napretka kolektivne akcije u Indoneziji kroz godine

Izvor: Pripremio student prema MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

Opći cilj kolektivne akcije u Indoneziji bio je povećati transparentnost lučkih operacija, ukloniti trgovinske prepreke kao što su plaćanja olakšica i povećati jednostavnost poslovanja britanskih, međunarodnih i lokalnih tvrtki koje posluju u Indoneziji. Neposredni cilj projekta je bio povećati transparentnost u propisima i otkloniti rizike u carinskom postupku u luci Tanjung Priok u Jakarti, jednoj od najprometnijih luka u Indoneziji. Od 2015. do 2023. napredak je vidljiv i sve više dionika se uključuje u akciju. Izdani su vodiči kako bi se olakšao sam ulazak u luku te kako bi se podigla osviještenost o pravim tarifama i pristojbama, vodiči se ažuriraju i time MACN nastoji svesti koruptivne zahtjeve na minimum [57].

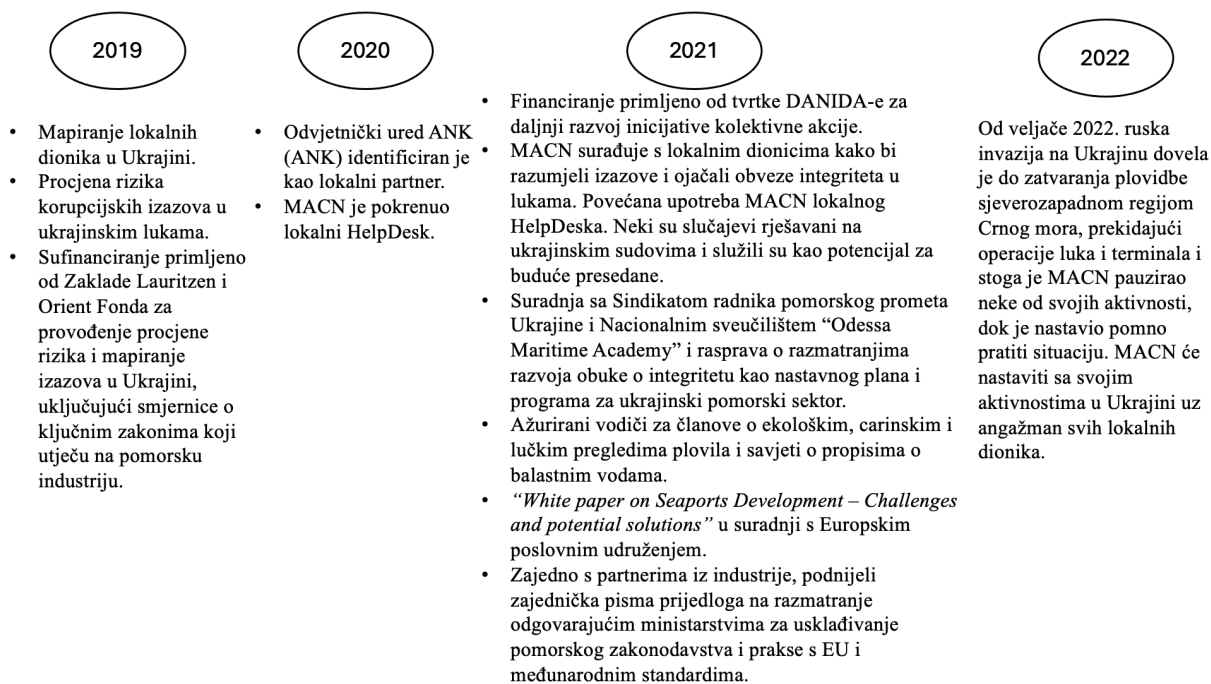
5.5. UKRAJINA

Izazovi manjka kulture integriteta u lukama uobičajeni su i utječu na dionike međunarodnog i nacionalnog privatnog sektora koji djeluju u Ukrajini. Lučke vlasti kao što su carina, lučka državna kontrola i inspekcija zaštite okoliša glavni su predstavnici vlade uključeni u prakse koje uključuju neetičke zahtjeve od plovila. Većina takvih zahtjeva su zahtjevi za velikim gotovinskim isplatama. Odbijanje takvih zahtjeva dovodi do velikih kašnjenja brodova i prijetnje novčanim kaznama za navodno nepoštivanje. Posljednjih godina Ukrajina je uložila velike napore u rješavanje korupcije na regulatornoj i zakonodavnoj razini, posebno u inspekcijama zaštite okoliša. Međutim, postoje i drugi izazovi u različitim segmentima ukrajinskog pomorskog sektora koji zahtijevaju reforme za usklađivanje ukrajinskog pomorskog zakonodavstva i prakse sa standardima EU-a i međunarodnim standardima.

Strategije koje je MACN odlučio koristiti kod kolektivne akcije u Ukrajini su uspostavljanje HelpDeska, prikupljanje podataka za poticanje regulatorne reforme i potpora sljedećoj generaciji pomoraca. HelpDesk osnažuje privatni sektor da odbije, prijavi i zabilježi neetičke zahtjeve i/ili neetičke i nepravedne rezultate inspekcija. Takvi podaci pružaju MACN-u znanje o potencijalnim sustavnim izazovima s kojima se suočavaju i pomažu u suradnji s državnim tijelima. Pristup učinkovitom mehanizmu prijave ključan je za poboljšanje odgovornosti u pomorskom sektoru i pružanje privatnom sektoru alternative uobičajenom scenariju do kojeg dolazi pri susretu koruptivnih zahtjeva. Ukrajina je jedna od najvećih pomorskih nacija na svijetu. Trenutno nacionalne ustanove za obuku ne nude programe obuke ili podizanja svijesti o izazovima povezanim s rizicima manjka integriteta u industriji. Otvorena obuka MACN-a za pomorske ustanove za osposobljavanje opremit će sljedeću generaciju pomoraca alatima i znanjem da kažu ne rizicima prije ili tijekom početka profesionalne pomorske karijere. To će potencijalno omogućiti kulturu integriteta i imat će dugoročni učinak u cijeloj industriji [58].

Intervencijom i aktivnostima zakonodavne reforme lokalnih dionika, ukrajinska vlada izmijenila je relevantno zakonodavstvo u vezi s državnim inspekcijama zaštite okoliša. To je vidljivo iz podataka prikupljenih tijekom 2021. i početkom 2022. godine., gdje nisu primljena nikakva izvješća vezana uz inspekciju zaštite okoliša za plovila koja pristaju u ukrajinske luke. Prije veljače 2022. vidi se veliko prihvaćanje lokalno uspostavljenog HelpDeska i time visoke stope rješavanja prijavljenih slučajeva. Od raskida ugovora „Black Sea Grain Deal“ dogodilo se do 30 napada na lučku infrastrukturu i trgovačka plovila, što je rezultiralo velikom štetom koja ograničava MACN-ove izgleda za kratkoročni napredak.

Međutim, MACN nastavlja surađivati i podržavati svog lokalnog partnera, odvjetničku tvrtku ANK. Ti su napori usmjereni na istraživanje najboljih pristupa za podršku modernizacije pomorskog sektora, usklađujući ga s međunarodnim standardima [59].

Slika 9. Prikaz napretka kolektivne akcije u Ukrajini kroz godine

Izvor: Pripremio student prema MACN Collective Action Countries, Maritime Anti-corruption Network, online: <https://macn.dk/country-pages/>

Kolektivna akcija MACN-a u Ukrajini od svog početka od drugog mjeseca 2022. godine se konstantno razvijala i podaci od lokalnih dionika su sugerirali kako se situacija iz godine u godinu uvelike poboljšala, pogotovo s uspostavom HelpDeska. Zbog ruske invazije na Ukrajinu, kolektivna akcija je pala u drugi plan i rezultati prikupljeni od raskida ugovora „Black Sea Grain Deal“ nisu obećavajući, ali nisu ni realni zbog trenutne prevladavajuće situacije. MACN nije odustao od svog projekta iako su neke od aktivnosti obustavljene. Nastavlja se pratiti situacija i pružati podrška lokalnim dionicima u Ukrajini, koliko je to moguće.

6. ALATI KORIŠTENI PRI PREVENCIJI I SUZBIJANJU KORUPCIJE

Alati koji se koriste pri prevenciji i suzbijanju korupcije su od iznimne važnosti jer pružaju korisnicima pravo sredstvo za odbijanje koruptivnih zahtjeva kao i izbjegavanje potencijalnih rizičnih situacija. Alati koji se obrađuju u ovom poglavlju su globalna platforma za integritet luka GPIIP koja ocjenjuje razinu korupcije na temelju raznih prikupljenih podataka o razini integriteta u lukama, i 3Sea Diligence platforma moguća uz pretplatu koja daje uvid u financije, poslovanje i račune potencijalnih budućih partnera. Također se obrađuje i TRACE matrica rizika pomoću koje je moguće imati uvid u godišnja izvješća i podatke u pravom vremenu o stanju korupcije u pojedinim državama u obliku brojčane vrijednosti. Svaki od ovih alata je ključan u borbi protiv korupcije te će se поближе opisati njihov rad i utjecaj.

6.1. GLOBAL PORT INTEGRITY PLATFORM (GPIP)

Pomorska antikorupcijska mreža (engl. Maritime Anti-Corruption Network - MACN) je 2022. godine pokrenula novu internetsku stranicu s podacima koja ima za cilj pokazati podatke o koruptivnim incidentima na globalnoj razini, razini države i razini luke. Stranica s podacima također sadrži Globalnu platformu za integritet luka (eng. Global Port Integrity Platform – GPIP) koja mjeri integritet u lukama diljem svijeta. Platforma je prva te vrste i temelji se na MACN-ovim podacima o incidentima te daje dodatni kontekst i dubinu izazovima integriteta na razini luke korištenjem nekoliko izvora podataka, koje su provjerili vanjski stručnjaci, istražitelji i dionici na razini luke.

Slika 10. Prikaz prijavljenih koruptivnih incidenata u svijetu

Izvor: 2022 MACN launches Global Port Integrity Platform, MACN, 18 May, online: <https://macn.dk/macn-launches-global-port-integrity-platform/>

GPIP postavlja standard o izvedbi integriteta luka koji je utemeljen na dokazima i trebao bi služiti kao primjer lučkim operaterima, vlastima, vladama i privatnom sektorom, kao i drugim dionicima MACN-a o smanjenju rizika od korupcije i promicanju integriteta u lukama. Platforma će također podržati pomorsku industriju u procjeni rizika na razini luke i odbijanju koruptivnih zahtjeva tijekom pristajanja u luku.

Cilj GPIP-a je jasno predstaviti ključne informacije o rizicima od korupcije i podmićivanju u lukama te o potencijalu i uspješnosti održavanja integriteta. Trebao bi služiti MACN-ovoj svrsi poticanja kolektivne akcije protiv korupcije u pomorskom sektoru. Platforma dozvoljava korisnicima da usporede luke, prikazuje područja slabosti, i služi kao izvor najbolje preporuke lukama kako bi unaprijedile svoju politiku i praksu provođenja radnji. Sustavnim mjerenjem integriteta tijekom vremena u lukama na regionalnoj i globalnoj razini, platforma potiče veću konkurenciju između luka. Također služi kao alat koji prikazuje područja u lukama u koja treba uložiti jer su potencijalno ranjiva za mogućnost koruptivnih radnji što će investitorima dati dodatni uvid gdje treba poboljšati antikoruptivne mjere. Naposljetku, na GPIP se gleda kao alat koji je koristan za pomorsku industriju i u budućnosti će dati zapovjednicima i tvrtkama bolju procjenu rizika i mogućnost odbijanja koruptivnih zahtjeva tijekom pristajanja u pojedine luke [60,61].

6.1.1. Metodologija prikupljanja podataka

Globalna platforma za integritet luka prikuplja podatke iz različitih izvora: MACN-ove podatke o incidentima, podatke o broju dolaska plovila u luku, ocjenu rizika pojedine države od strane tvrtke TRACE i podatke o integritetu luka. Korištenje ovih različitih izvora osigurava da je GPIP napredna platforma za mjerenje rizika od korupcije i integriteta luka. Koristeći ove skupove podataka GPIP procjenjuje tri područja:

1. Rizik od podmićivanja u luci
2. Održavanje integriteta luke
3. Korupcija na razini države.

Rizik od podmićivanja u luci procjenjuje se pomoću MACN-ovih podataka o incidentima i podataka o broju dolaska brodova. Ovaj odjeljak ukazuje na ozbiljnost, opseg i trend koruptivnih zahtjeva u odnosu na udio svih primljenih MACN izvješća i broju dolaska u luku. MACN-ovi podaci dolaze iz anonimnog sustava dojava što omogućuje korisnicima

prijavu koruptivnih zahtjeva prilikom ulaska ili prilikom boravka u određenim lukama, čime se automatski podiže postotak incidenata. MACN pregledava dostavljene podatke kako bi osigurao njihovu točnost i vodi računa da se ne odaju identifikacijski podaci o osobi koja je prijavila incident. Ovaj korak je ključan kako bi se osobe koje su prijavile koruptivne zahtjeve osjećale sigurno za prijavu.

Kada se govori o očuvanju integriteta misli se na uložene napore kako bi se u cijelom sustavu, u ovom kontekstu luka, oduprla koruptivnim zahtjevima odnosno provodila takav režim da je mogućnost korupcije što manja. Pokazatelji integriteta luke temelje se na istraživanjima koja su provele akademske institucije, a koje su prikupile podatke o naporima za očuvanje integriteta koje su u lukama uvele vladine agencije i lučke institucije. Ovaj odjeljak daje pregled napora za očuvanje integriteta na razini luka i vladinih agencija. Svaka luka je procijenjena u pet ključnih područja koja se fokusiraju na:

1. Sustav za elektroničku razmjenu podataka
2. Lučke procedure za odobravanje podataka brodova i inspekcije
3. Politiku protiv korupcije
4. Mehanizam za prijavljivanje nepravilnosti (eng. Whistleblowing)
5. Mehanizam za pritužbe i žalbe.

Za svako od navedenih pet područja analizirani su sljedeći dionici: lučka uprava (ili drugi bitni upravni organ luke), carinska uprava, imigracijska uprava i lučka zdravstvena uprava. Dodjeljuje se rezultat između 0 i 100 za svako od pet ključnih područja, temeljem razine njihove implementacije. Rezultati pokazatelja su agregirani jednostavnom metodom, kombinirajući rezultate za svaku upravu kako bi se odredio prosječan rezultat za pet ključnih područja. Sveukupni rezultati su dodijeljeni bojama koje predstavljaju nisku, srednju ili visoku predanost integritetu luka. Tijekom procesa prikupljanja podataka bilježeni su kontaktni podaci i izvori. Osim toga, svim lučkim upravama poslana je anketa kako bi se prikupili dodatni podaci o razini implementacije sustava za elektroničku razmjenu podataka u lukama.

Zadnje, odnosno treće, područje koje se procjenjuje uz pomoću platforme su rizici podmićivanja i korupcije na razini države. Oni se mjere uz pomoću TRACE matrice rizika podmićivanja, koja procjenjuje rizike podmićivanja u poslovanju i daje ukupni rezultat rizika za pojedinu državu. Ovaj ukupni rezultat rizika za državu predstavlja kombinirani i ponderirani rezultat četiri područja: poslovne interakcije s vladom, odvratanje od

podmićivanja i provedba zakona, transparentnost vlade i javnih službi te kapacitet civilnog društva za nadzor [62].

6.1.2. Vrste dionika u lučkom sektoru

GPIP se fokusira na četiri ključna dionika uključena u lučke operacije:

1. Lučka uprava (ili relevantno tijelo za upravljanje lukom)
2. Carinska uprava
3. Imigracijske vlasti
4. Lučke zdravstvene vlasti.

Lučka uprava je javni ili privatni subjekt koji djeluje na lučkoj razini ili nacionalnoj razini i, prema nacionalnom zakonu ili propisu, ovlašten je provoditi administraciju, razvoj, upravljanje i rad lučkog teritorija i infrastrukture, te koordinaciju i kontrolu lučkih operativnih aktivnosti. Kad god takva javna ili privatna lučka uprava ne postoji, podaci se odnose na prakse lučkog operatera koji održava ovu upravljačku ulogu u luci.

Carinska uprava je vladina agencija koja regulira i kontrolira protok robe u i izvan države te je odgovorna za izdavanje dozvola za uvoz i izvoz robe. Ova vlast može postojati na nacionalnoj ili lokalnoj lučkoj razini.

Imigracijska uprava je vladino tijelo odgovorno za kontrolu imigracije i može djelovati na nacionalnoj ili lokalnoj lučkoj razini.

Lučke zdravstvene vlasti odgovorne su za zaštitu zdravlja ljudi, okoliša i životinja provođenjem niza zdravstvenih kontrola. Ova vlast također mora postojati na nacionalnoj ili lokalnoj lučkoj razini.

GPIP se odnosi na ove četiri stavke jer one zajedno čine temeljne aspekte upravljanja, sigurnosti i funkcionalnosti lučkih operacija. Zajedno osiguravaju cjelovit i siguran rad luka, čime obuhvaća svaki aspekt od upravljanja infrastrukturom do zaštite sigurnosti i zdravlja.

6.1.3. Prikaz okvira pokazatelja mogućeg rizika nastanka korupcije

Korupcija i podmićivanje u lukama predstavljaju značajne izazove za pomorske operacije, utječući na integritet i učinkovitost globalne trgovine. Razumijevanje ovih rizika i mjera koje su na snazi kako bi se oni ublažili ključno je za poboljšanje transparentnosti i

odgovornosti unutar lučkih operacija. Ova analiza ispituje ključne pokazatelje rizika od podmićivanja u lukama i predanost integritetu u lukama, fokusirajući se na podatke iz MACN-ovog sustava anonimnog prijavljivanja incidenata i implementaciju najboljih praksi. Evaluacija obuhvaća bitne aspekte kao što su trend prijavljenih incidenata, implementacija sustava za elektroničku razmjenu informacija i postojanost politike protiv korupcije.

PODRUČJE/DOMENA	POKAZATELJ	JEDINICA ANALIZE	OBRAZLOŽENJE
A. RIZIK PODKUPLJIVANJA U LUCI	A1: Postotak povećanja/smanjenja koruptivnih zahtjeva prijavljenih od strane industrije u određenoj luci, kao udio u ukupnom broju incidenata prijavljenih MACN-u. A2: Apsolutni broj MACN incidenata prijavljenih u proteklom kvartalu. A3: Postotak udjela MACN izvješća u državi za prethodnu godinu. A4: Postotak zahtjeva za novčanim sredstvima. A6: Top 5 dionika uključenih u prijavljene zahtjeve. A7: Broj dolazaka brodova u luku.	Razina luke	<ul style="list-style-type: none"> Označava opseg i trend koruptivnih zahtjeva u odnosu na udio svih primljenih MACN izvješća i broj dolazaka brodova u luku.
B. PREDANOST ODRŽAVANJU INTEGRITETA LUKA	B1: Koristi li luka sustave za elektroničku razmjenu informacija između brodova i luke? (kako je definirano u FAL Konvenciji iz travnja 2019.) B2: Jesu li lučke procedure za odobravanje brodova i inspekcije dostupne online? B3: Je li politika protiv korupcije vlasti dostupna na web stranici vlasti? B4: Ima li vlast ili drugo relevantno vladino tijelo sveobuhvatan mehanizam za prijavljivanje nepravilnosti? B5: Ima li vlast ili drugo relevantno vladino tijelo sveobuhvatan mehanizam za pritužbe i žalbe?	B1 <ul style="list-style-type: none"> Lučka uprava/Operater B2-B5 Lučka uprava. Carinska uprava Imigracijska uprava Lučka zdravstvena uprava 	<ul style="list-style-type: none"> Podaci o naporima za očuvanje integriteta na razini luke i vladinih agencija. Podaci se prikupljaju putem sučelja istraživanja i putem anketa od svake obuhvaćene vlasti. Ovi podaci pružaju početnu točku za akcije i poboljšanja na razini luke. Bilježi rizike poslovnog podmićivanja na nacionalnoj razini.
C. RAZINA PODKUPLJIVANJA I RIZIKA OD KORUPCIJE U POJEDINOJ DRŽAVI	C1: Ukupni rezultat prema TRACE matrici za rizik od podmićivanja na razini zemlje	Na razini zemlje	<ul style="list-style-type: none"> Bilježi rizike poslovnog podmićivanja na nacionalnoj razini

Slika 11. Prikaz okvira prikupljanja podataka

Izvor: Pripremio student uz pomoć Excel programa prema 2022 MACN launches Global Port Integrity Platform, MACN, 18 May, online: <https://macn.dk/macn-launches-global-port-integrity-platform/>

Na prikazanoj slici 11. nalazi se okvir koji koristi GPIP platforma pri evaluaciji pojedine luke i rizik nastanka korupcije u njoj. Koriste se već spomenuta tri područja: rizik od potkupljivanja u luci, predanost održavanju integriteta luke te sama brojčana vrijednost koja je dodijeljena na osnovi korupcije na razini pojedine države. Ova tri područja se evaluiraju kroz tri stavke: pokazatelje, jedinica koja se analizira te obrazloženja podataka [60].

6.2. DUBINSKA ANALIZA

U pomorskom sektoru usklađenost s propisima postaje sve rigoroznija. Agencije poput Ureda za kontrolu inozemne imovine Ministarstva financija SAD-a (eng. U.S. Treasury Office of Foreign Assets Control – OFAC) i Ureda za Provedbu financijskih sankcija Velike Britanije (eng. UK Office of Financial Sanctions Implementation) aktivno provode zakone koji nalažu rigorozne mjere provjere poslovnih partnera i trećih strana. Nepridržavanjem ovih propisa može doći do velikih financijskih kazni i gubitka ugleda, poremećaja u opskrbnom lancu i različitih pravnih izazova. Pomorska antikorupcijska mreža i tvrtka Maritime Compliance stvorili su 3Sea Diligence platformu koja nudi specijaliziranu, sve-u-jednom platformu za „due diligence“. „Due diligence“ je dubinska, temeljna analiza koja se najčešće obavlja kako bi se dobio uvid u poslovne proces druge tvrtke s kojima se planira ući u suradnju. Platforma pojednostavljuje složen proces pružanja provjerenih, kontinuirano ažuriranih podataka i olakšava dijeljenja dubinske analize u zajednici. Pruža tvrtkama temeljitu provjeru što omogućuje provedbu sveobuhvatnih programa usklađenosti s propisima za borbu protiv korupcije i financijskog kriminala.

Tradicionalno, dubinska analiza se povezuje s nepotrebnim ponavljanjem izvješća i gomilanjem papirologije. Različite tvrtke provode provjere odvojeno jedne od drugih, povećavajući troškove. 3Sea Diligence platforma daje priliku dijeljenja izvješća i smanjuje skupo i nepotrebno dupliciranje što omogućuje i cijeloj pomorskoj zajednici bolje provođenje dubinske analize [63].

6.2.1. Prednosti korištenja 3Sea Diligence platforme

Rad s drugim tvrtkama koje ne ispunjavaju pojedine uvjete može predstavljati značajne rizike za brodovlasnike i upravitelje brodova, što može dovesti do pada ugleda, kašnjenja isporuke ili novčanih kazni. Provođenjem dubinske analize za buduće poslovne partnere, ti rizici se mogu identificirati i ublažiti prije stupanja u poslovni odnos. Sveobuhvatna procjena rizika putem ove platforme osigurava suradnju samo s dobavljačima i tvrtkama koje se pridržavaju industrijskih propisa i standarda, smanjujući šanse da dođe do nepredviđenih problema. Četiri aspekta platforme se prikazuju kao ključnima:

1. Olakšanje provođenja dubinske analize
2. Pronalazak pravog partnera za poslovanje
3. Povezanost s pomorskom antikorupcijskom mrežom
4. Korištenjem se dokazuje sukladnost s propisima.

3Sea Diligence je vrhunska platforma dubinske analize posebno prilagođena potrebama pomorske industrije. Ona nudi rješenje za upravljanje rizikom koji može doći od „trećih strana“ odnosno drugih, stranih tvrtki s kojima se ulazi u posao. Sadrži ogroman repozitorij podataka u koji korisnici imaju pristup i prikazuje rezultate u tabličnom obliku o tvrtkama koje su u skladu s propisima i poštuju zakone. Opsežna baza podataka omogućuje brodarima kako bi učinkovito identificirali prave poslovne partnere i upuštali se u dogovore s njima, bez potrebe za potrošnjom velike količine vremena koju donosi samostalno istraživanje. Uz to, smanjuje rizik od sudjelovanja s potencijalnim partnerima koji su neusklađeni s propisima ili predstavljaju veliku mogućnost koruptivnih zahtjeva. Ono što ističe ovu platformu je njezina jedinstvena predanost u borbi protiv korupcije. Za razliku od drugih alata koji se bave ovakvim provjerama, ona reinvestira veliki postotak svojih prihoda izravno u inicijative pomorske antikorupcijske mreže, inicijative koje uključuju izgradnju kapaciteta provjerenih dobavljača, što pomaže u jačanju njihove usklađenosti i antikorupcijskih praksi. Osim toga, platforma podržava napore kolektivnog djelovanja na visokorizičnim tržištima, gdje je korupcija najraširenija, što pomaže u stvaranju transparentnijeg i etički više prihvatljivog okruženja. Platforma također financira razvoj novih programa obuke koji pomorske stručnjake „opremaju“ znanjem i alatima potrebnim za učinkovitu borbu protiv korupcije. Kombinacijom tih napora i njihovog poslovnog modela, 3Sea Diligence ne samo da pomaže tvrtkama u održavanju svog integriteta, već i istovremeno aktivno doprinosi globalnoj borbi protiv korupcije unutar pomorske industrije.

6.2.2. Članstvo u 3Sea Diligence platformi

Članstvo u 3 Sea Diligence platformi ima tri razine: osnovno, pojačano i pojačano plus. Svako od njih donosi svoje stavke od kojih najmanje sadrži osnovna razina, a najviše pojačana plus razina. Korištenje ove platforme se plaća. Osnovni paket pokriva područja poput potvrđivanja entiteta kao što su registrirana imena, adrese i drugi ključni identifikatori. Također provjerava popise glavnih sankcija i raščističava sve lažno pozitivne, tako da postoje samo pravi, točni podaci. Osnovna razina sadrži i sažetak rizika s ključnim pokazateljima poput Indeksa percepcije korupcije (eng. Corruption Perceptions Index) i Bazelskog indeksa protiv pranja novca (eng. Basel Anti-Money Laundering Index). Ako je strana za koju se korisnik zanima dovršila MACN upitnik za procjenu, njihovi će odgovori biti vidljivi i moći će se pristupiti podacima koji sadrže ključne detalje o njihovom pridržavanju zakona i propisa. Razina iznad osnovne, koja se naziva pojačanom razinom, nudi bliži uvid u pojedinosti o vlasništvu tvrtke. Informacije se predstavljaju korisniku kroz lako razumljivo,

pažljivo strukturirano izvješće o tvrtki koja se istražuje. Uz to, najviša razina, dubinska analiza pojačana plus, također potvrđuje bankovne račune i ispravnost službenih dokumenata.

BDD	EDD	EDD+
Podaci o entitetu	Podaci o entitetu	Podaci o entitetu
Provjera postojećih sankcija	Provjera postojećih sankcija	Provjera postojećih sankcija
Sažetak rizika na osnovi dubinske analize	Sažetak rizika na osnovi dubinske analize	Sažetak rizika na osnovi dubinske analize
Detalji o MACN povezanim incidentima	Detalji o MACN povezanim incidentima	Detalji o MACN povezanim incidentima
MACN upitnik	MACN upitnik	MACN upitnik
Opcionalna kontinuirana provjera	Provjera MACN upitnika	Provjera MACN upitnika
Vrijeme obrade: Trenutno ukoliko postoji izvješće, ili 30 do 60 minuta za nove entitete	Podaci o vlasnicima	Podaci o vlasnicima
	Podaci o matičnoj tvrtki	Podaci o matičnoj tvrtki
	Podaci o povezanim tvrtkama	Podaci o povezanim tvrtkama
	Struktura tvrtke	Struktura tvrtke
	Mreža odnosa s ostalim tvrtkama	Mreža odnosa s ostalim tvrtkama
	Provjera sankcija	Provjera sankcija
	Sažetak rizika	Sažetak rizika
	Opcionalna kontinuirana provjera	Provjera i pregled službenih dokumenata
	Vrijeme obrade: 24-48 sata	Pregled i provjera vjerodostojnosti podataka bankovnih računa
		Opcionalna kontinuirana provjera
		Vrijeme obrade: 24 do 84 sata

Slika 12. Prikaz pojedinosti unutar različitih razina 3Sea Diligence platforme

Izvor: 2024, *Business Case- 3SeaDiligence*, MACN- Maritime Anti-Corruption Network, online: <https://3seadiligence.com/wp-content/uploads/2024/04/3SeaD-Business-Case-updated-29.04.pdf>

Na slici se mogu vidjeti već spomenute tri razine i usluge koju svaka donosi. Također je žutom bojom prikazano i vrijeme potrebno da korisnik platforme dobije povratno željenu provjeru. Za osnovnu razinu (BDD) vrijeme iznosi 30 do 60 minuta ukoliko se istražuje neki novi entitet ili istog trena ukoliko je već u sustavu. Za pojačanu razinu dubinske analize (EDD) se čeka 24 do 48 sati, dok za pojačanu dubinsku analizu plus (EDD+) se čeka 24 do 84 sati za dovršavanje provjere. Što se tiče plaćanja, može biti po dubinskoj provjeri ili kupnjom paketa. Ukoliko se radi o kupnji po provjeri, onda je osnovna razina za članove MACN-a besplatna, dok su pojačana i pojačan plus analiza 300\$ odnosno 400\$. Postoji i opcija paketa koje korisnik kupi i neograničeno koristi. Cijena paketa varira između 1999\$

i 100 000\$, ovisno o veličini i količini sadržaja unutar svakog paketa. Manji paketi sadrže manje provjera i izvještaja, dok je sadržaj većih paketa obilniji, količina izvještaja u paketu varira između 10 i 500. Važno je napomenuti kako kupnjom bilo kojeg paketa 50% iznosa od cijene se ponovno ulaže u rad pomorske antikorupcijske mreže i na taj način održava i potiče borba protiv korupcije [64].

6.3. TRACE RISK MATRIX

TRACE matrica rizika od podmićivanja bavi se stalnom brigom koju imaju tvrtke koje posluju u inozemstvu, mogućnost da im strani službenik zatraži mito. Takav se scenarij može pojaviti na bezbroj načina, a rizik da se dogodi ovisi o bezbrojnim čimbenicima. Suočavanje s ovom složenošću zahtijeva prikupljanje informacija o višestrukim aspektima bilo kojeg potencijalnog ili tekućeg poslovnog pothvata, uključujući sudionike, dinamiku industrije i stupanj rizika od podmićivanja specifičnog za određeno tržište, regiju ili državu. Prikazivanje tog rizika je izazov, osobito s obzirom na raspon elemenata koji doprinose i raznolikost načina na koje se oni mogu kombinirati kako bi poboljšali ili degradirali etičku osviještenost u svijetu. Od svog prvog objavljivanja 2014. godine, TRACE matrica osmišljena je tako da odražava višedimenzionalni karakter podmićivanja i da uhvati različite aspekte njegove pojave u određenim nacionalnim kontekstima. Ovo poglavlje je uključeno u rad radi sveobuhvatnog sagledavanja problema korupcije u društvu i propisa na razini država jer ukupnom implementacijom propisa protiv korupcije indirektno se pozitivno djeluje na smanjenje korupcije u pomorskoj industriji.

TRACE matrica rizika jedan je od vrlo važnih alata za pomorsku industriju jer pruža sveobuhvatan alat za procjenu i upravljanje rizicima od korupcije u različitim jurisdikcijama. Pomorska industrija djeluje globalno, često u regijama gdje su rizici od korupcije visoki, kao što su lučke operacije, carine i propisi o brodarstvu. TRACE matrica nudi detaljan uvid u korupcijsko okruženje različitih država, pomažući brodarskim tvrtkama u otkrivanju mogućih rizika prije nego što do njih dođe. Korištenjem matrice tvrtke mogu donositi informirane odluke o svom poslovanju, osiguravajući usklađenost s međunarodnim antikorupcijskim zakonima i standardima. To je osobito važno za održavanje ugleda tvrtke, izbjegavanje zakonskih kazni i osiguravanje nesmetanog poslovanja u različitim dijelovima svijeta. Ovaj alat omogućuje provedbu detaljnih analiza, samim time smanjujući mogućnost odnosno vjerojatnost upuštanja u bilo kakve koruptivne radnje i uz to pomažući u održavanju transparentnosti i integriteta unutar industrije [65].

6.3.1. Izračun rezultata rizika pomoću TRACE matrice rizika

Matrica rizika mjeri rizik od podmićivanja u poslovanju u 194 države. Ukupni rezultat rizika države kombinirani je rezultat četiriju domena koje se također sastoje i od nekoliko manjih domena:

1. Mogućnost
2. Odvrćanje od činjenja koruptivnih radnji
3. Transparentnost
4. Nadzor.

U ovom modelu, domena mogućnosti odnosi se na neposrednu vezu između tvrtke (ili njenih agenata) i javnih dužnosnika, uzimajući u obzir učestalost interakcije, društvena očekivanja vezana uz podmićivanje i veličine moći koju javni dužnosnik ima u interakciji. Domena odvrćanja od činjenja koruptivnih radnji, u ovom slučaju podmićivanja, razmatra mehanizme provedbe i manje formalne načine na koje se podmićivanje obeshrabruje. Transparentnost se bavi dostupnošću informacija o javnom sektoru, a domena nadzora ispituje slobodu i snagu nevladinih institucija koje mogu spriječiti korupciju. Unutar svake domene nalaze se manje domene koje su sastavljene od varijabli iz javno dostupnih skupova podataka. Svaka varijabla se skalira na normalnu distribuciju, a rezultat za svaku državu je prosjek ovih normaliziranih varijabli. Rezultat pojedine domene izračunava se prosjekom rezultata manjih domena. Rezultat manjih domena unutar glavnih domena i glavne domene se zatim skaliraju na raspon između 1 i 100, a konačni se rezultati izračunavaju pomoću prosjeka rezultata domena.

Domena mogućnosti mjeri interakcije između poduzeća i vlade. To je domena koja se neposredno povezuje s rizikom od podmićivanja, tako da ima najveću težinu u izračunu ukupnog rezultata, čineći 40%. Sastoji se od tri manje domene: interakcija, očekivanje i veličina dobra koju može pružiti zauzvrat. Svaka od ovih manjih domena se jednako uzima u obzir. Interakcije se temelje na ideji da više interakcija s vladom znači više prilika za vladinog službenika da traži mito. Mjeri učestalost i dubinu poslovnih interakcija s vladom, uključujući varijable kao što su broj posjeta poreznim službenicima koji su obično potrebni i dostupnost internetskih državnih usluga. Unutar očekivanja se bilježi stupanj do kojeg se podmićivanje smatra normalnim i očekivanim, oslanjajući se na varijable koje mjere učestalost zahtjeva za podmićivanjem i ponašaju li se javni službenici i privatne tvrtke općenito etično. Treći dio prve glavne domene se odnosi na moć koju imaju službenici odnosno što mogu pružiti zauzvrat za primanje ili traženja mita. Neučinkovita birokracija

daje državnim službenicima veću moć za izvlačenje mita. Ovaj dio prikazuje odnosno mjeri prilike koje vladini dužnosnici imaju da iskoriste svoju moć ako mito nije plaćen, uključujući varijable koje mjere količinu vladinih propisa, vrijeme potrebno za njihovo usklađivanje i jesu li pravedno primijenjeni i provedeni.

Domena odvratanja opisuje neformalne i formalne mehanizme koji odvrataju tvrtke ili vladine službenike od podmićivanja. Ovu domenu dijelimo na dva manja, neformalna mehanizma nazvana uvjeravanje, a formalnije provedba. Ova domena čini 15% ukupne ocjene. Uvjeravanje predstavlja niz društvenih stavova i ponašanja koji mogu zajednički utjecati na učestalost traženja mita. Uključuje čimbenike kao što su smatraju li građani primanje mita prihvatljivim, brzinu kojom se društvene norme prenose na novopridošle i u kojoj mjeri su ljudi potaknuti prvenstveno materijalnim potrebama. Drugi dio ove domene je provedba koja sadrži varijable koje mjere formalnije aspekte odvratanja od podmićivanja, kao što je učinkovitost antikorupcijske politike države, smatraju li se državni dužnosnici odgovornima za nedjela te neovisnost i sposobnost pravosudne grane da provodi zakon.

Domena transparentnost se dijeli na dvije manje domene: koliko je vlada transparentna u svojim regulatornim funkcijama, odnosno procesi i financijska transparentnost unutar vlade i institucija bliskih vladi odnosno interesa. Ova domena doprinosi 22,5% ukupnog rezultata matrice. Manja domena, procesi, govori kako veća transparentnost olakšava pozivanje dužnosnika na odgovornost. Također mjeri koliko je vlada transparentna dok obavlja svoje regulatorne funkcije. Što je vlada transparentnija u nabavi, iskorištavanju prirodnih resursa i kreiranju politike, to je manje prostora za podmićivanje, a veća je sposobnost za razotkrivanje korupcije. Interesi se odnose na poteškoće koje mogu nastati u praćenju javnih sredstava, na temelju varijabli uključujući otvorenost i pouzdanost informacija o tvrtkama i stupanj do kojeg je vlada podložna vanjskoj reviziji.

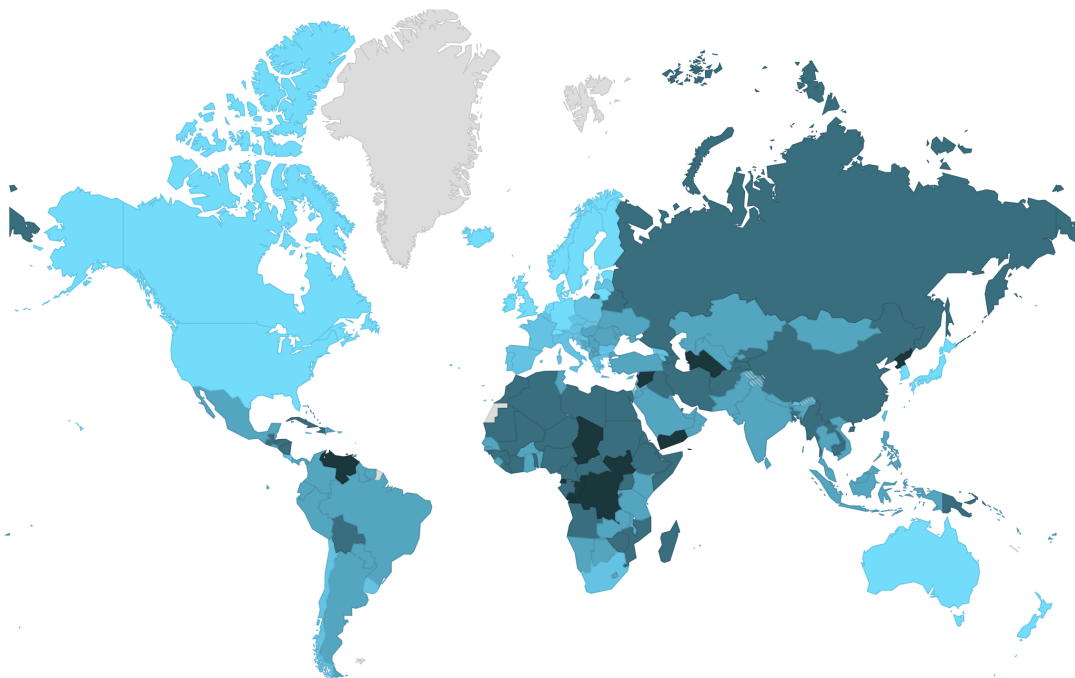
Unutar domene nadzor se spominju tisak i civilno društvo koji mogu spriječiti korupciju u javnom sektoru, ali samo ako su dovoljno osnaženi. Ovo područje ispituje slobodu i snagu nevladinih institucija. Ova domena zauzima 22,5% ukupnog rezultata matrice. Slobodni tisak otežava dužnosnicima da nekažnjeno djeluju koruptivno, a također može utjecati na stavove javnosti o korupciji. Koliko je tisak slobodan i moćan mjeri se prema anketama, kao i općenitijim varijablama koje se tiču slobode izražavanja. Građanske institucije mogu djelovati kao protuteža vladinoj moći i bedem protiv korupcije. Snagu takvih institucija mjerimo pomoću zamjenskih pokazatelja koji procjenjuju stupanj sudjelovanja civilnog društva [66].

U cjelokupnu ocjenu se također uvodi i broj koji označava koliko postoji podataka o pojedinoj državi, baza od koje se izvode zaključci. Broj 1,0 se množi na ukupni rezultat za države o kojima su svi podaci dostupni, dok ako su samo tri četvrtine podataka dostupni, onda se množi brojem 0,75. Također se u obzir uzima i devijacija odnosno odstupanje. Odstupanje je način standardizacije relativnog stupnja rizika svakog rezultata. To je broj standardnih odstupanja za koje se rezultat razlikuje od prosječnog rezultata u svim državama. Negativna označavaju manji rizik, a pozitivna odstupanja označavaju veći rizik. Rezultati odstupanja označeni su bojama kako bi se brzo dobio vizualni dojam povezane razine rizika. Ukupni rezultat vrijednosti veličine rizika se izračunava prema formuli:

$$\text{Ukupna vrijednost} = (\text{Domena}_1 * 0,4) + (\text{Domena}_2 * 0,15) + (\text{Domena}_3 * 0,225) + (\text{Domena}_4 * 0,225)$$

6.3.2. Rezultati država unutar TRACE matrice rizika u 2024. godini

Matrica rizika od podmićivanja osmišljena je tako da odražava trenutno najbolje razumijevanje uvjeta rizika od podmićivanja na razini države u cijelom svijetu. Matrica nije dizajnirana za pouzdano praćenje statusa države iz godine u godinu, već da se svaka godina gleda zasebno.

Slika 13. Prikaz rezultata matrice rizika u 2024. godini

Izvor: 2024 Trace Bribery Risk Matrix, TRACE, online:

<https://www.traceinternational.org/trace-matrix>

Distribucija rezultata 2024. godine približno s prosjekom 49,17 i standardnom devijacijom od 18,00. Ukupna ocjena najbolje ocijenjene države odnosno države gdje je najmanja vrijednost rizika, Norveške, iznosi 5 i to je 2,45 standardne devijacije bolje od prosjeka, dok je ocjena Sjeverne Koreje, koja je najgora po vrijednosti, iznosi 92 i to je 2,38 standardne devijacije lošije od prosjeka. Uz rezultate rizika također se i vizualno bojom određuje razina rizika gdje se svijetlo plavom bojom označavaju države s vrlo niskom razinom te one s višom postepeno tamnijom plavom bojom. Cilj matrice je osigurati izvor za vrednovanje rizika od podmićivanja u određenoj državi i omogućiti jasnije razumijevanje posebnih aspekata profila rizika države. Njezini rezultati odražavaju ishod jednog od mnogih mogućih pristupa sažimanja izuzetno komplicirane i teško mjerljive pojave. Smatra se kako TRACE matrica rizika predstavlja najbolju i teorijski najinformativniju trenutno dostupnu metodu za procjenu onih koji na razini države doprinose riziku od podmićivanja u poslovanju.

Tablica 3. Prikaz 5 najboljih rezultata država po TRACE matrici rizika u 2023.godini

RANG	DRŽAVA	VRIJEDNOST RIZIKA	DOMENA_1	DOMENA_2	DOMENA_3	DOMENA_4
1	Norveška	5	5	3	9	1
2	Novi Zeland	10	3	15	11	16
3	Švicarska	10	5	14	19	6
4	Švedska	10	18	8	1	8
5	Danska	12	23	5	6	1

Izvor: Pripremio student prema TRACE Bribery Risk Matrix – 2023 Results, online:

<https://www.traceinternational.org/trace-matrix>

U tablici 3. predočene su države čiji je rezultat po ovoj matrici rizika najpovoljniji, odnosno rizik korupcije, u ovom slučaju od podmićivanja, najmanje je šanse ostvarivanja u njihovim državama. Prikazani su također i podaci domena, te se primjećuje što su niže vrijednosti domena, niži je sveukupni rizik što znači da smanjivanjem prilike ili nepotrebnih dijelova u cijelom procesu uvelike se može smanjiti vrijednost rizika korupcije. Iako se preporuča da se ne gledaju rezultati iz godine u godinu, primjećuje se kako ovih pet država često drže ta mjesta u zadnjih nekoliko godina. One dosljedno postižu najbolje rezultate u borbi protiv korupcije zbog svojih jakih pravnih sustava, transparentnosti i učinkovitog

upravljanja. Ove su države uspostavile čvrste okvire za borbu protiv korupcije, uključujući prikladne zakone, neovisne pravosudne sustave i antikorupcijska tijela koja dobro obavljaju svoj posao i time pridonose. Visoke razine slobode tiska, angažman građana i kultura koja cijeni integritet dodatno pridonose njihovom uspjehu. Osim toga, ove države naglašavaju javnu upravu temeljenu na zaslugama i održavaju visoke razine ekonomske jednakosti, što smanjuje poticaje i prilike za koruptivno ponašanje. Prikaz država s najlošijim rezultatima prikazan je u tablici 4.

Tablica 4. Prikaz 5 najlošijih rezultata država po TRACE matrici rizika u 2023.godini

RANG	DRŽAVA	VRIJEDNOST RIZIKA	DOMENA_1	DOMENA_2	DOMENA_3	DOMENA_4
194	Sj.Koreja	92	99	95	69	100
193	Turkmenistan	89	100	85	74	88
192	Sirija	88	94	100	77	82
191	Ekvatorijalna Gvineja	87	93	96	87	72
190	Jemen	83	74	97	100	72

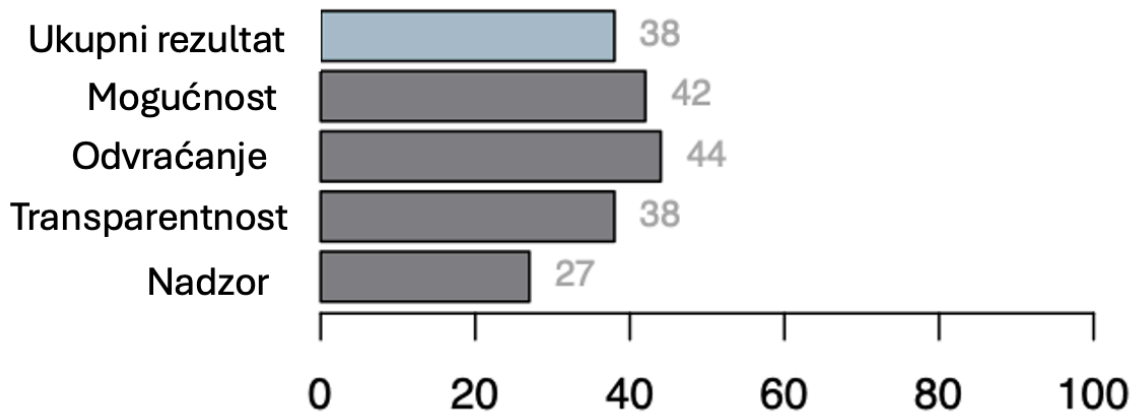
Izvor: Pripremio student prema TRACE Bribery Risk Matrix – 2023 Results, online:

<https://www.traceinternational.org/trace-matrix>

Za razliku od tablice 3., ovdje su prikazane države koje su na samom dnu tablice, odnosno imaju najlošiji rezultat. Kroz godine, države poput Sjeverne Koreje, Turkmenistana, Južnog Sudana, Ekvatorijalne Gvineje, Sirije i Venezuele se najčešće samo mijenjaju s ovih pet s najlošijim rezultatom. Time se ukazuje na visok rizik od korupcije, zbog nekoliko ključnih faktora koji tome pridonose. Spomenute države često imaju autoritarne ili visoko centralizirane vlade u kojima je moć koncentrirana u rukama nekoliko pojedinaca ili skupina, što rezultira slabom vladavinom prava i disbalansa u kontroli. Korupcija „cvjeta“ u područjima gdje ne postoje jaki pravni okviri i mehanizam provedbe, zajedno sa sveopćom političkom i društvenom nestabilnošću, stvara se okruženje u kojem je veća vjerojatnost da će se mito, pronevjera i drugi oblici korupcije pojaviti i ostati nekontrolirani [66].

6.3.3. Rezultat Hrvatske u TRACE matrici rizika u 2024. godini

Hrvatska je također jedna od 194 država koje su obrađene TRACE matricom rizika. Rangirana je po ukupnom rezultatu kao 52. s rezultatom od 38.

Slika 14. Rezultat Hrvatske prema TRACE matrici rizika

Izvor: TRACE Bribery Risk Matrix – 2023 Results, online: <https://www.traceinternational.org/trace-matrix>

Što se tiče poslovnih interakcija s vladom, Hrvatskoj je dodijeljen dobar rezultat 42 u ovom području, a na temelju srednjeg stupnja interakcije vlade, srednjeg očekivanja mita i srednjeg regulatornog opterećenja. Odvraćanje od podmićivanja i sama provedba zakona protiv korupcije je također ocijenjeno srednjim rezultatom od 44 za tu domenu, na temelju srednje kvalitete unutar ovog aspekta bodovanja. Dobra transparentnost i financijski interesi državne uprave pomogli su hrvatskoj dobiti dobar rezultat od 38. No najbolji rezultat dodijeljen je iz područja kapaciteta nadzora civilnog društva gdje rezultat od 27 ukazuje na visoki stupanj slobode odnosno kvalitete medija i visokog stupnja angažmana civilnog društva. Sveukupno, Hrvatska je rangirana u prvoj trećini tablice sa srednjim i vrlo dobrim rezultatima unutar četiri domene, no unutar pojedinih domena je moguć napredak [67].

7. ZAKLJUČAK

Danas se u svijetu preko 90% svjetske trgovine obavlja morskim putem. Pomorska industrija je vrlo velika i složena te u njoj sudjeluje jako puno sudionika. Prilikom prijevoza tereta od jednog mjesta na drugo, u njegovom rukovanju sudjeluje više različitih dionika. Stoga nije neuobičajena pojava ilegalnih radnji u pojedinim dijelovima transportnog lanca. Korupcija je oduvijek bila prisutna ne samo u pomorskoj industriji, već u svim industrijama. Kako bi održali slobodnu i pravednu trgovinu vrlo je važno identificirati koruptivne rizike i težiti na njihovom smanjenju. Tema korupcije u pomorstvu svakodnevno se postavlja unutar pomorske industrije i značajno utječe na integritet, učinkovitost i krajnje na sigurnost pomorskih operacija. Ona se pojavljuje u mnogo različitih formi i oblika poput podmićivanja, prijevare, manipulacije propisima i mnogih drugih. Posljedice korupcije su duboke, od ekonomskih, od kojih imaju štete brodarska društva, do sigurnosnih koje štete onima koji su u takozvanom „prvom redu“, brodskoj posadi. Sigurnost posade i plovila se ugrožava mogućim zanemarivanjem sigurnosnih propisa i krivotvorenjem važnih dokumenata. Korupcija također utječe i na zaštitu okoliša, gdje nepoštivanje propisa i standarda za zaštitu okoliša na brodovima, te plaćanje mita kako bi to ostalo neprijavljeno, nerijetko štetno djeluje na okoliš. Rješavanje ovog problema zahtijeva usklađene napore međunarodnih tijela, nacionalnih vlada i dionika industrije kako bi se suprotstavile i provele antikorupcijske mjere. Međunarodni i nacionalni propisi služe kako bi zakonodavno i administrativno oblikovali okruženja u kojem se brodovi, posada i ostali djelatnici nalaze kako ne bi bilo prostora za dolazak do nje. Ključno je poticanje integriteta unutar pomorske industrije, gdje se etičko ponašanje nagrađuje, a koruptivne prakse učinkovito odvrću sankcijama i kaznama. Mnoge države su uspostavile svoje propise i zakone kako bi utjecale na stanje unutar svoje države. Mnogi propisi se ne odnose direktno na pomorski sektor, no ukupnom implementacijom radi suzbijanja korupcije, indirektno je obuhvaćen i pomorski sektor.

Pomorska antikorupcijska mreža (eng. Maritime Anti-Corruption Network – MACN) jedna je od glavnih svjetskih inicijativa koja teži prema rješavanju ovog problema pomorske korupcije. Korupcija u pomorskoj industriji očituje se kod uplovljavanja broda u luku, tranzita kanalima, administrativnim i inspeksijskim nadzorima i kroz iznude pomoraca zbog nekih „izmišljenih“ razloga. MACN organizacija se sustavnim pristupom posvetila njezinom iskorjenjivanju. Početak se očitovao prikupljanjem prijavljenih podataka i stvaranjem osviještenosti među svojim članovima brodarima i brodovima u njihovom

vlasništvu. Kako se MACN razvijao, tako se povećavao njihov broj članova i njihov sustav prijave podataka. Više podataka je zabilježeno zbog unapređenja sustava i pojednostavljenja prijave podataka. Pomorska antikorupcijska mreža ima kratku povijest i može se reći kako još nije ni doživjela punoljetnost, no unatoč tome njezin utjecaj je vrlo značajan i od velike je važnosti za pomorsku industriju da se nastavi razvijati i time umanjuje utjecaj korupcije. U državama gdje je primijećeno da u njihovim lukama postoji visoka razina rizika od korupcije uspostavljeni su posebni projekti u suradnji s lokalnim i međunarodnim vlastima.

Uspostavljeni projekti se nazivaju kolektivnom akcijom gdje se najčešće stupa u odnos partnerstva s lokalnim dionicima kako bi se u pojedinoj državi provela antikorupcijska akcija. Odabir država u kojima se vrši akcija donosi se na temelju procjene, odnosno određivanja vrijednosti prevladavanja korupcije u pomorstvu u toj državi. Napredak projekata je dokaz cijeloj pomorskoj zajednici kako ne treba pokleknuti pred koruptivnim radnjama i upustiti se u njih već postoje načini na koje se ona može spriječiti u nastajanju, kontrolirati i na kraju eliminirati. Proces iskorjenjivanja korupcije je dugogodišnji i očituje značajne napore, stoga je vrlo bitno prilikom formuliranja projekta uključiti što više dionika koji će promovirati kulturu integriteta, transparentnosti i etičkog ponašanja.

Sustav koji je najnovije rješenje MACN organizacije je globalna platforma za integritet luka sa skraćenicom GPIP. Za ovaj sustav se predviđa vrlo velika važnost kod implementacije u pomorskoj industriji, zbog procjena kako će primjenom platforme rizik korupcije biti znatno smanjen. Osviještenost pomoraca i svih sudionika pomorske industrije od iznimne je važnosti jer će rizik korupcije u svjetskoj pomorskoj industriji uvijek postojati bez obzira na implementaciju sustava zaštite. MACN prepoznaje ovu činjenicu i organizira mnoge seminare i web-seminare kako bi probudio integritet u pomorcima i prikazao im od koje je važnosti borba protiv korupcije i pružanja otpora prema njoj. Uz to, kao glavni alat postoji matrica rizika razvijena od strane tvrtke TRACE koja pružanjem informacija u stvarnom vremenu podržava korisnike. Kroz četiri domene koje se proučavaju: mogućnost, odvratanje od činjenja koruptivnih radnji, transparentnost i razina nadzora, prikazuje se vrijednost visine rizika mogućih koruptivnih radnji u brojčanoj vrijednosti. To daje jasnu sliku članovima kakvo je stanje i koje luke je bolje izbjegavati. Treći alat koji postoji je 3Sea Diligence platforma koja uz pretplatu pruža provjerenu analizu potencijalnih budućih partnera i olakšava stupanje u partnerstva s provjerenim tvrtkama odnosno pojedincima. Time se smanjuje rizik potencijalnih koruptivnih radnji i mogućih iznuda.

Zaključno, korupcija u cijelom svijetu predstavlja ogroman problem. U pomorskoj industriji se ona oduvijek smatrala cijenom poslovanja, sve dok koruptivni zahtjevi nisu

postali sve veći i ozbiljniji. Danas se od početka školovanja u pomorskom sektoru upućuje na opasnost korupcije, načine suzbijanja korupcije i promicanje kulture integriteta kako bi u konačnici pomorska industrija bila etički prihvatljivija. U prošlosti su se pomorci poticali u odbijanju zahtjeva korupcije bez da je itko stajao iza njih kao zaštita. Danas je to drugačije, uspostavljeni su protokoli, propisi, i mnoge druge pravne regulative koje podupiru pomorce u pokušaju odupiranja korupciji. Budući da je pomorski sektor sastavni dio globalnog gospodarstva, ublažavanje korupcije u njemu ključno je ne samo za učinkovitost i pravednost međunarodne trgovine, već i za širi cilj održivog razvoja. Davanjem značaja antikorupcijskim inicijativama, pomorska industrija može poboljšati svoju otpornost, te osigurati sigurnije i pouzdanije poslovanje za sve uključene dionike.

LITERATURA

- [1] Stalmans, R. 2023 *Merchant Fleet Infographic: 2023 Update*, Ener8 Limited, 1 January, online: <https://www.ener8.com/merchant-fleet-infographic-2023/>, (13.08.2024.)
- [2] Pyman, M. *Corruption issues in shipping*, Curbing corruption, online: <https://curbingcorruption.com/sector/shipping/>, (13.08.2024.)
- [3] 2024 *The socioeconomic costs of maritime corruption in Nigeria*, QBIS, 13 June, online: <https://macn.dk/wp-content/uploads/2024/04/Presentation-Socioeconomic-costs-of-maritime-corruption-Final.pdf>, (13.08.2024.)
- [4] *The Business Case: Why tackle Corruption in Ports*, MACN, online: <https://macn.dk/wp-content/uploads/2020/11/MACN-The-Business-Case-Why-tackle-Corruption-in-Ports-1.pdf>, (13.08.2024.)
- [5] Benderson, M. 2023 *Tackling corruption in maritime trade*, WCO News, online: <https://mag.wcoomd.org/magazine/wco-news-102-issue-3-2023/tackling-corruption-in-maritime-trade/>, (13.08.2024.)
- [6] Djankov, S., Sequeira, S. 2008 *On the Waterfront: An Empirical Study of Corruption in Ports*, Harvard University, online: https://www.cgdev.org/sites/default/files/archive/doc/events/2.10.09/Sequeira_Corruption.pdf, (13.08.2024.)
- [7] Torbrand Muller, C. 2022 *Tackling Corruption in the maritime industry*, Global Maritime Forum, online: <https://globalmaritimeforum.org/insight/tackling-corruption-in-the-maritime-industry/>, (13.08.2024.)
- [8] Agale-kolgo D. 2018 *The impact of corruption on economic growth in developing countries an econometric analysis*, Erasmus University Rotterdam Faculty of Social Sciences, online: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://thesis.eur.nl/pub/44870/Agale-Kolgo-Daniel.pdf&ved=2ahUKEwipz-Wz2a6GAxXxBxAIHVjiBs8QFnoECBgQAQ&usq=AOvVaw1jeRxHQPqXx_gmUwSKy8wm, (01.06.2024.)
- [9] Spyromitros E. 2022 *The impact of corruption on economic growth in developing countries and a comparative analysis of corruption measurement indicators*, Taylor and Francis Online, online: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23322039.2022.2129368>, (01.06.2024.)

- [10] *Partnering Against Corruption Initiative*, World Economic Forum, online: <https://www.weforum.org/communities/partnering-against-corruption-initiative/>, (01.06.2024.)
- [11] *Learn about UNCAC*, United Nations Corruption and Economic Crime Branch, online: <https://www.unodc.org/corruption/en/uncac/learn-about-uncac.html>, (14.08.2024.)
- [12] 2003 *The UN Convention against Corruption (UNCAC) in brief*, Uncaccoalition, online: <https://uncaccoalition.org/the-uncac/about-the-uncac/>, (14.08.2024.)
- [13] 2024 *Consultation document: Implementation of requirements of SOLAS chapter XI-1 the merchant shipping (special measures to enhance maritime safety)*, Maritime & Coastguard Agency, online: <https://www.gov.uk/government/consultations/implementation-of-requirements-of-solas-chapter-xi-1-the-merchant-shipping-special-measures-to-enhance-maritime-safety-regulations-2024/consultation-document-implementation-of-requirements-of-solas-chapter-xi-1-the-merchant-shipping-special-measures-to-enhance-maritime-safety-regu>, (28.05.2024.)
- [14] Kabir Kabir, M. 2022 *Policy evaluation on the implementation of the international ship and port facility security (ISPS) Code in the Nigerian maritime industry*, World maritime university Sweden, online: https://commons.wmu.se/cgi/viewcontent.cgi?article=3170&context=all_dissertations, (28.05.2024.)
- [15] 2024 *The ISPS Code and modern maritime security*, Dryad global, online: <https://www.dryadglobal.com/isps-code-and-modern-maritime-security-metis-insights>, (28.05.2024.)
- [16] 2019 *Is the ISPS Code sufficient and relevant for modern security threats?*, Safety4Sea, online: <https://safety4sea.com/cm-seasense-12/>, (28.05.2024.)
- [17] *Convention on Facilitation of International Maritime Traffic (FAL)*, IMO, online: [https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/Convention-on-Facilitation-of-International-Maritime-Traffic-\(FAL\).aspx](https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/Convention-on-Facilitation-of-International-Maritime-Traffic-(FAL).aspx), (28.05.2024.)
- [18] 2022 *Guidance to implement and adopt procedures against maritime corruption*, IMO, online: <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/OurWork/Facilitation/Facilitation/FAL.5-Circ..48.pdf>, (28.05.2024.)

- [19] Major, L., Lancaster, A., 2020 *BREAKING LAWS ON THE SEA*, One Ocean Hub, online: <https://oneoceanhub.org/breaking-laws-on-the-sea/>, (28.05.2024.)
- [20] *A growing recognition of the ocean as a workplace*, International Labor Organization, online: <https://www.ilo.org/resource/news/growing-recognition-ocean-workplace>, (28.05.2024.)
- [21] *International Labor Standards- A global approach*, International Labor Office, online: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@normes/documents/publication/wcms_087692.pdf, (28.05.2024.)
- [22] 2004 *The Political Economy of Fraud in a Globalised Industry: The Case of Seafarers' Certifications*, Sage Journals, Volume 52, Issue 3, online: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/j.1467-954X.2004.00481.x?journalCode=sora>, (28.05.2024.)
- [23] *U.S. Foreign Corrupt Practices Act*, International Trade Administration, online: <https://www.trade.gov/us-foreign-corrupt-practices-act>, (14.06.2024.)
- [24] *Foreign Corrupt Practices Act*, U.S. Department of Justice- Criminal division, online: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act>, (14.06.2024.)
- [25] 2023 *The UK Bribery Act 2010: principles, offences and penalties*, Pinsent Masons, 18 August, online: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/the-uk-bribery-act-2010-principles-offences-and-penalties>, (14.06.2024.)
- [26] *The Bribery Act 2010*, Ministry of Justice, online: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d80cfc3ed915d51e9aff85a/bribery-act-2010-guidance.pdf>, (14.06.2024.)
- [27] Fernandes M., Jančova L. 2023 *Stepping up the EU'S efforts to tackle corruption*, European Parliamentary Research Service, online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/734687/EPRS_STU\(2023\)734687_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/734687/EPRS_STU(2023)734687_EN.pdf), (20.07.2024.)
- [28] Bellingeri M., Luppi F. 2023 *Combating Corruption in EU Legislation*, eucrim, issue 3/2023, p.281-286, online: <https://eucrim.eu/articles/combating-corruption-in-eu-legislation/#docx-to-html-fn2>, (20.07.2024.)

- [29] van der Wal, Z. 2021 *Singapore's Corrupt Practices Investigations Bureau: Guardian of Public Integrity*, ResearchGate, January, online: https://www.researchgate.net/publication/346845231_Singapore's_Corrupt_Practices_Investigations_Bureau_Guardian_of_Public_Integrity, (20.07.2024.)
- [30] 2024 *Corrupt Practices Investigation Bureau*, CPIB, online: <https://www.cpiib.gov.sg/who-we-are/our-corporate-philosophy/mission-vision-core-values/>, (20.07.2024.)
- [31] *Organization*, Malaysian Anti-Corruption Commission, online: https://www.sprm.gov.my/index.php?page_id=75&articleid=235&language=en, (20.07.2024.)
- [32] 2008 *Anti-corruption and Civil Rights Commission – ACRC*, Network for Integrity, online: <https://networkforintegrity.org/continents/asia/anti-corruption-and-civil-rights-commission-acrc/>, (20.07.2024.)
- [33] 2024 *The National Anti-Corruption Commission Thailand joins forces with international agencies to focus on preventing and suppressing transnational corruption*, Media Outreach, online: <https://www.media-outreach.com/news/thailand/2024/03/25/284860/the-national-anti-corruption-commission-thailand-joins-forces-with-international-agencies-to-focus-on-preventing-and-suppressing-transnational-corruption/>, (20.07.2024.)
- [34] 2024 *Hong Kong The Facts*, ICAC, April, online: <https://www.gov.hk/en/about/abouthk/factsheets/docs/icac.pdf>, (20.07.2024.)
- [35] *African Union Convention on Preventing and Combating Corruption*, African Union, online: <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/04/4-04/combating-corruption.html>, (20.07.2024.)
- [36] *ISO 37001 Anti-bribery management systems*, ISO, online: https://giacentre.org/chess_info/uploads/2020/12/GIACC.BROCHURE.ISO-37001.ENGLISH-1.pdf, (20.07.2024.)
- [37] 2024 *Shipping*, Curbing Corruption, online: <https://curbingcorruption.com/sector/shipping/>, (21.07.2024.)
- [38] 2015 *Fighting corruption in the Maritime Industry*, Deloitte, online: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/finance/in-fa-fighting-corruption-in-maritime-industry-noexp.pdf>, (21.07.2024.)

- [39] 2022 *Guidance to implement and adopt procedures against maritime corruption*, International Maritime Organization, online: <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/OurWork/Facilitation/Facilitation/FAL.5-Circ..48.pdf>, (21.07.2024.)
- [40] 2023 *Combating Corruption*, World Bank Group, online: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/combating-corruption>, (21.07.2024.)
- [41] *Effective approaches to fighting corruption*, International Anti-Corruption Academy, online: <https://collective-action.iaca.int/global-reach/>, (21.07.2024.)
- [42] 2015 *ANTI CORRUPTION CLAUSE FOR CHARTER PARTIES 2015*, BIMCO, online: https://www.bimco.org/contracts-and-clauses/bimco-clauses/current/anti_corruption_clause_2015, (21.07.2024.)
- [43] *International Maritime Bureau*, ICC Commercial Crime Services, online: https://www.icc-ccs.org/icc_test/icc/imb, (21.07.2024.)
- [44] 2021 Pyman, M., Vidal de la Bache E. *Curbing Corruption in Shipping*, Curbing Corruption, online: <https://curbingcorruption.com/wp-content/uploads/2021/06/210618-Curbing-Corruption-in-Shipping.pdf>, (21.07.2024.)
- [45] Benderson, M. 2017 *Collective action to promote integrity in the maritime sector*, WCO News, online: <https://mag.wcoomd.org/magazine/wco-news-83/collective-action-to-promote-integrity-in-the-maritime-sector/>, (23.07.2024.)
- [46] About MACN, MACN, online: <https://macn.dk/overview-and-history/>, (23.07.2024.)
- [47] 2024 MACN Annual Report 2023: Geopolitical uncertainty and ESG, Safety4Sea, online: <https://safety4sea.com/macn-annual-report-2023-geopolitical-uncertainty-and-esg/>, (23.07.2024.)
- [48] Collaboration, MACN, online: <https://macn.dk/collaboration/>, (23.07.2024.)
- [49] Capacity building to address corruption challenges through incident data and MACN's Global Port Integrity Platform, MACN, online: <https://macn.dk/capacity-building-to-address-corruption-challenges-through-incident-data-and-macns-global-port-integrity-platform/>, (23.07.2024.)
- [50] MACN 2030 Strategy, MACN, online: <https://macn.dk/wp-content/uploads/2023/04/MACN-2030-strategy.pdf>, (23.07.2024.)
- [51] 2023 *MACN Collective Action Countries*, MACN, online: <https://macn.dk/country-pages/>, (23.07.2024.)

- [52] 2023 *Argentina Collective Action*, MACN, online: <https://macn.dk/argentina/#timeline>, (23.07.2024.)
- [53] Hand, M. 2019 *MACN sees over 90% drop in corruption in. Argentina*, Seatrade Maritime, online: <https://www.seatrade-maritime.com/americas/macn-sees-over-90-drop-corruption-argentina>, (23.07.2024.)
- [54] 2023 *Egypt Collective Action*, MACN, online: <https://macn.dk/egypt/>, (23.07.2024.)
- [55] 2018 *Nigeria Collective Action MACN Impact Report*, MACN, online: https://safety4sea.com/wp-content/uploads/2018/07/MACN-Nigeria-Collective-Action-MACN-Impact-Report-2018_07.pdf, (23.07.2024.)
- [56] 2017 Osinbayo Y., *EXECUTIVE ORDER NO. 001 OF 2017 BY THE ACTING PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF NIGERIA On the Promotion of Transparency and Efficiency in the Business Environment*, online: <http://admin.theiguides.org/Media/Documents/EXECUTIVE-ORDER-ON-EASE-OF-DOING-BUSINESS-2017.pdf>, (23.07.2024.)
- [57] 2023 *Indonesia Collective Action*, MACN, online: <https://macn.dk/indonesia/>, (23.07.2024.)
- [58] 2023 *Ukraine Collective Action*, MACN, online: <https://macn.dk/ukraine/>, (23.07.2024.)
- [59] Wintour, P. 2023 *What is the Black Sea grain deal and why did it collapse?*, TheGuardian, online: <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/20/what-was-the-black-sea-grain-deal-and-why-did-it-collapse>, (23.07.2024.)
- [60] 2022 *MACN launches Global Port Integrity Platform*, MACN, online: <https://macn.dk/macn-launches-global-port-integrity-platform/>, (25.07.2024.)
- [61] 2022 *MACN launches Global Port Integrity Platform*, Hellenic shipping news, online: <https://www.hellenicshippingnews.com/macn-launches-global-port-integrity-platform/>, (25.07.2024.)
- [62] Wilmsmeier G., Kladaki E., Pallis A. A. 2022 *Developing Global Port Integrity Platform: A contribution to better maritime supply chains*, ResearchGate, online: https://www.researchgate.net/publication/364955989_Developing_a_Global_Port_Integrity_Platform_GPIP_A_contribution_to_better_maritime_supply_chains, (25.07.2024.)
- [63] *3Sea Diligence*, MACN, online: <https://macn.dk/3-sea-diligence/>, (25.07.2024.)
- [64] 2023 *Business CASE: 3Sea Diligence*, MACN, online: <https://3seadiligence.com/wp-content/uploads/2024/04/3SeaD-Business-Case-updated-29.04.pdf>, (25.07.2024.)

[65] 2023, *TRACE Matrix Information Pack*, Trace International, online: <https://info.traceinternational.org/2023-trace-matrix-information-pack>, (25.07.2024.)

[66] 2024, *2023 Croatia Overall Risk Score*, TRACE International, online: <https://tiwwwprodstorage.blob.core.windows.net/uploads/MatrixFiles/2023/Reports/Croatia%20-%20TRACE%20Matrix%202023.pdf?sv=2018-03-28&sr=b&sig=wukFhAR%2FJd8279ncVWi9clfrq0fRq95xqWdC%2BUePyHk%3D&st=2024-08-27T16%3A19%3A08Z&se=2024-08-27T16%3A25%3A08Z&sp=r>, (25.07.2024.)

[67] 2023 *TRACE Bribery Risk Matrix*, TRACE International, online: <https://matrixbrowser.traceinternational.org>, (25.07.2024.)

KAZALO KRATICA

MACN	<i>eng. Maritime Anti-Corruption Network</i>	Pomorska antikorupcijska mreža
QBIS	<i>eng. Quantifying Business Impacts on Society</i>	Danska konzultantska kompanija
UNCAC	<i>eng. United Nations Convention against Corruption</i>	Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije
SOLAS	<i>eng. International Convention for the Safety of Life at Sea</i>	Međunarodna konvencija o zaštiti života na moru
MARPOL	<i>eng. International Convention for the Prevention of Pollution from Ships</i>	Međunarodna konvencija o sprječavanju onečišćenja s brodova
ISPS Code	<i>eng. International Ship and Port Facility Security Code</i>	Međunarodni kodeks o sigurnosti brodova i luka
FAL	<i>eng. Convention on Facilitation of International Maritime Traffic</i>	Konvencija o olakšavanju međunarodnog prometa
UNCLOS	<i>eng. United Nations Convention on the Law of the Sea</i>	Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora
MLC 2006	<i>eng. International Labor Organization's Convention</i>	Konvencija Međunarodne organizacije rada o radu u pomorstvu
COLREGs	<i>eng. Convention on International Regulations for Preventing Collisions at Sea</i>	Konvencija o međunarodnim propisima za sprječavanje sudara na moru
STCW	<i>eng. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers</i>	Međunarodna konvencija o standardima obuke, izdavanja svjedodžbi i stražarenja pomoraca
FCPA	<i>eng. The Foreign Corrupt Practices Act of 1977.</i>	Zakon o korupciji iz 1977.
CFSP	<i>eng. Common Foreign and Security Policy</i>	Zajedničke vanjske i sigurnosne politike
CPIB	<i>eng. Singapore Corrupt Practices Investigation Bureau</i>	Singapurski ured za istraživanje korupcije

MACC	<i>eng. Malaysian Anti-Corruption Commission</i>	Malezijska komisija za borbu protiv korupcije
ACRC	<i>eng. South Korea Anti-Corruption and Civil Rights Commission</i>	Južnokorejsko povjerenstvo za borbu protiv korupcije i građanska prava
NACC	<i>eng. Thailand National Anti-Corruption Commission</i>	Tajlandsko nacionalno povjerenstvo za borbu protiv korupcije
ICAC	<i>eng. Hong Kong Independent Commission Against Corruption</i>	Neovisna komisija za borbu protiv korupcije Hong Konga
ISO	<i>eng. International Organization for Standardization</i>	Međunarodna organizacija za standardizaciju
ABMS	<i>eng. Anti Bribery Management Systems</i>	Sustav upravljanja za borbu protiv mita
BSI	<i>eng. British Standards Institution</i>	Britanski institut za standarde
IMO	<i>eng. International Maritime Organization</i>	Međunarodna pomorska organizacija
WCO	<i>eng. World Customs Organization</i>	Svjetska carinska organizacija
IACA	<i>eng. International Anti-Corruption Academy</i>	Međunarodna antikorupcijska akademija
BIMCO	<i>eng. Baltic and International Maritime Council</i>	Baltičko i međunarodno pomorsko vijeće
ICC	<i>eng. International Chamber of Commerce</i>	Međunarodna trgovačka komora
IMB	<i>International Maritime Bureau</i>	Međunarodni pomorski ured
NPPM	<i>eng. Nigerian Ports Process Manual</i>	Priručnika o procedurama u nigerijskim lukama
CBi	<i>eng. Convention on Business Integrity</i>	Konvencija o poslovnom integritetu
GPIP	<i>eng. Global Port Integrity Platform</i>	Globalnu platformu za integritet luka
OFAC	<i>eng. U.S. Treasury Office of Foreign Assets Control</i>	Ministarstva financija SAD-a

POPIS TABLICA

Tablica 1. Najčešće koruptivne radnje u pomorskoj industriji.....	5
Tablica 2. Prikaz pojedinosti ISO 37001 certifikata protiv podmićivanja.....	21
Tablica 3. Prikaz 5 najboljih rezultata država po TRACE matrici rizika u 2023.godini	55
Tablica 4. Prikaz 5 najlošijih rezultata država po TRACE matrici rizika u 2023.godini.....	56

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz postignuća pomorske antikorupcijske mreže od osnivanja do danas	26
Slika 2. Prikaz pomorske trgovine i kopnenog prijevoza.....	29
Slika 3. Prikaz MACN kolektivnih akcija diljem svijeta	32
Slika 4. Prikaz napretka kolektivne akcije u Argentini kroz godine.....	34
Slika 5. Prikaz napretka kolektivne akcije u Egiptu kroz godine.....	36
Slika 6. Prikaz napretka kolektivne akcije u Nigeriji kroz godine.....	38
Slika 7. Prikaz napretka kolektivne akcije u Nigeriji kroz godine - nastavak	38
Slika 8. Prikaz napretka kolektivne akcije u Indoneziji kroz godine	40
Slika 9. Prikaz napretka kolektivne akcije u Ukrajini kroz godine.....	42
Slika 10. Prikaz prijavljenih koruptivnih incidenata u svijetu	43
Slika 11. Prikaz okvira prikupljanja podataka	47
Slika 12. Prikaz pojedinosti unutar različitih razina 3Sea Diligence platforme.....	50
Slika 13. Prikaz rezultata matrice rizika u 2024. godini	54
Slika 14. Rezultat Hrvatske prema TRACE matrici rizika	57